

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ТА
БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
(робочий зошит)
Навчально-методичний посібник**

Чернівці – 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кметь Т.І., Жуковський О.М., Грачова Т.І., Візнюк І.Д.

**ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ТА
БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
(робочий зошит)
Навчально-методичний посібник**

Фаховий коледж БДМУ

Курс_____

Група_____

ПП студента_____

УДК 613.6+614.8]:331.45(075.8)

О-92

Кметь Т.І., Жуковський О.М., Грачова Т.І., Візнюк І.Д. Охорона праці в галузі та безпека життєдіяльності (робочий зошит): навч.-метод. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Чернівці: БДМУ, 2025. 81 с.

У навчально-методичному посібнику наведені матеріали для підготовки студентів фахового коледжу БДМУ (спеціальність «Фармація, промислова фармація») до практичних занять та підсумкового модульного контролю з охорони праці в галузі та безпеки життєдіяльності. У посібнику містяться питання для самопідготовки, ситуаційні задачі та тестові завдання для контролю знань.

Автори:

Кметь Т.І. – доктор медичних наук, професор ЗВО кафедри гігієни та екології БДМУ

Жуковський О.М. – кандидат медичних наук, доцент ЗВО кафедри гігієни та екології БДМУ

Грачова Т.І. - кандидат медичних наук, доцент ЗВО кафедри гігієни та екології БДМУ

Візнюк І.Д. – викладач фахового коледжу БДМУ.

Рецензенти:

Сергета І.В., завідувач кафедри загальної гігієни та екології Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, доктор медичних наук, професор

Борук С.Д., доцент кафедри хімії та експертизи харчової продукції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, доктор технічних наук

Рекомендовано до видання

*Вченою радою Буковинського державного медичного університету
(протокол №4 від 03 грудня 2024 р.)*

ISBN 978-617-519-168-2

ЗМІСТ

Змістовий модуль №1. Охорона праці в галузі.

Протокол №1.....	4
Протокол №2.....	14
Протокол №3.....	24
Протокол №4.....	30
Протокол №5.....	35
Протокол №6.....	42

Змістовий модуль №2. Безпека життєдіяльності.

Протокол №7.....	46
Протокол №8.....	54
Протокол №9.....	59
Протокол №10.....	66
Протокол №11.....	71
Перелік питань до підсумкового модульного контролю.....	78

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ №1. ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ

Протокол №1.

Дата «_____» _____ 20____ р.

ТЕМА «ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ».

НАВЧАЛЬНА МЕТА ЗАНЯТТЯ

Засвоїти основні принципи державної політики України в галузі охорони праці, права та обов'язки медичних працівників з охорони праці.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПІДГОТОВКИ

1. Поняття про охорону праці.
2. Основні законодавчі та підзаконодавчі акти України з охорони праці.
3. Закон України «Про охорону праці» та його зміст.
4. Права й обов'язки громадян з охорони праці.
5. Трудовий договір. Види трудового договору.
6. Державний і громадський контроль за охороною праці.
7. Охорона праці жінок, неповнолітніх та інвалідів.
8. Види відповідальності за порушення законодавства про охорону праці.
9. Нормативні акти з охорони праці.
10. Управління охороною праці.
11. Структура управління охороною праці, її основні функції.
12. Служба охорони праці: завдання та її функції.
13. Навчання й інструктажі з охорони праці.

ЛІТЕРАТУРА

О с н о в н а

1. Жидацький В.Ц. Основи охорони праці. Підручник. Вид. 4-те допов. – Львів: Афіша, 2010. – С. 17-63.
2. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р.
3. Закон «Про внесення змін до Закону України «Про охорону праці» від 21.11.2002 р.
4. Мороз В.М., Сергета І.В., Фещук Н.М., Олійник М.П. Охорона праці в медицині та фармації. – Вінниця, Нова книга, 2005. – С. 9-41.
5. Охорона праці у фармацевтичній галузі: навчальний посібник / О.В.Жуковіна, О.І.Зайцев, О.І.Жуковін, Г.А.Грецька – К.: Медицина, 2009. – С.11-66.
6. Охорона праці та безпека життєдіяльності населення у надзвичайних ситуаціях/І.В. Кочін, Г.О.Черняков, П.І.Сидоренко та ін. - К.: Здоров'я, 2005. - С.178-206.

7. Тарасюк В.С., Кучанська Г.Б. Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності: підручник. 2-е вид., переробл. та допов. – Київ.: ВСВ «Медицина», 2013.- С.7-9, 51-77

Додаткова:

1. Гігієна праці: Підручник /А.М.Шевченко, О.П.Яворовський, Г.О.Гончарук та ін.: За ред.проф. А.М.Шевченка. – К., Інфотекс, 2000.- С. 328-344.

2. Положення про розробку інструкцій з охорони праці (ДНАОП 0,00-4.15.-98). Затверджено наказом Державного комітету з нагляду за охороною праці України № 9 від 29.01.98 р.

САМОСТІЙНА РОБОТА НА ЗАНЯТТІ

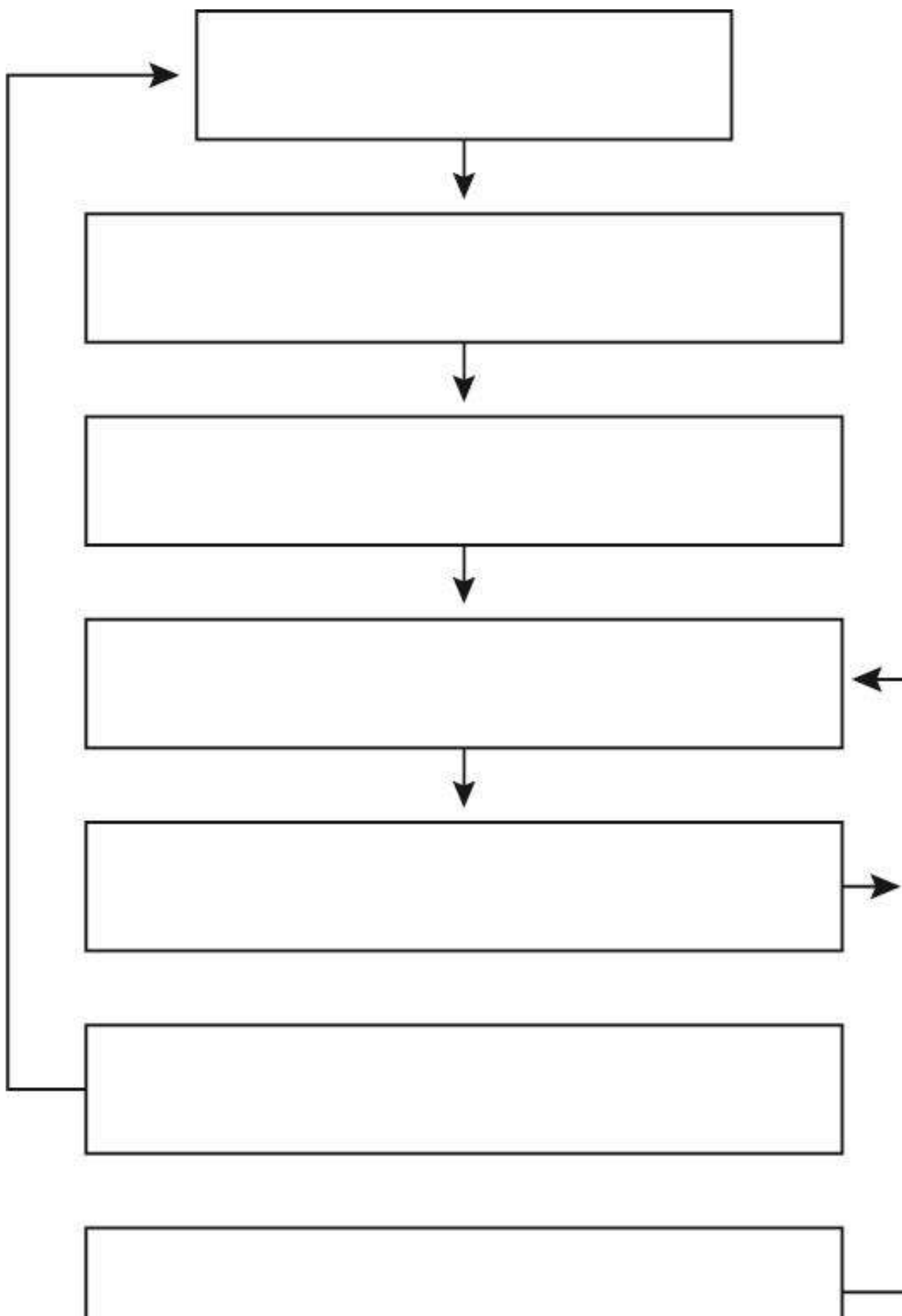
Завдання 1. На підставі вивчення теоретичного матеріалу заповнити таблицю 1 із зазначенням основних нормативно-правових актів, назви документу, року видання та стислого змісту.

Таблиця 1

**ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ
В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ**

№ з/п	Найменування документу	Рік прийняття	Стислий зміст
Законодавчі акти			
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
Підзаконодавчі акти			
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			

Завдання 2. Відобразити структуру державного управління охороною праці в Україні та структуру управління охороною праці у фармацевтичній галузі.

Ситуаційні задачі:

1. Інструктаж з питань охорони праці проводиться під час організації роботи з охорони праці на підприємствах. За характером і часом проведення інструктажі з питань охорони праці на підприємствах поділяються на декілька видів, а саме: на вступний, первинний, позаплановий та цільовий. В яких випадках проводиться позаплановий інструктаж з працівниками на робочому місці?

Відповідь: _____

2. Під час укладання трудового договору роботодавець повинен проінформувати працівника під розписку про умови праці та про наявність на його робочому місці небезпечних і шкідливих виробничих чинників, які ще не усунуто, можливі наслідки їх впливу на здоров'я та про права працівника на пільги і компенсації за роботу в таких умовах відповідно до законодавства і колективного договору. Вкажіть, які пільги передбачені щодо охорони праці жінок, неповнолітніх та інвалідів?

Відповідь: _____

3. Створення служби охорони праці закладу фармації, затвердження обов'язків працівників структурних підрозділів з питань охорони праці мають бути визначені окремими наказами. Керівник затверджує інструкції, положення та інші акти з охорони праці про обов'язки, права і відповідальність посадових осіб, які вирішують конкретні питання охорони праці, а також контролюють їх дотримання. Вкажіть, які розділи повинна містити Інструкція з охорони праці?

Відповідь: _____

Тестові завдання для контролю знань:

1. Пріоритети в роботі з охорони праці:
 - а) надання різних компенсацій та пільг;
 - б) здійснення профілактичних заходів з техніки безпеки;
 - в) додержання тривалості робочого часу;
 - г) соціальний захист від професійних ризиків;
 - д) надійне фінансування витрат.
2. Громадський контроль за дотриманням законодавства з охорони праці здійснюють:
 - а) Федерація професійних спілок України;
 - б) уповноважена особа та керівник підприємства;
 - в) трудові колективи та професійні спілки;
 - г) галузева профспілка фармацевтичних працівників;
 - д) всі відповіді правильні.

3. Дія Закону України „Про охорону праці” поширюється на:

- а) фармацевтичні підприємства;
- б) підприємства, установи, організації державної форми власності;
- в) промислові підприємства;
- г) усі підприємства, установи, організації;
- д) жодної правильної відповіді.

4. Принципами державного управління охороною праці є:

- а) реалізація прав і гарантій у сфері охорони здоров'я;
- б) створення навчально-методичних та експертно-технічних центрів;
- в) облік, аналіз та оцінка стану умов і безпеки праці;
- г) розширення повноважень і підвищення відповідальності;
- д) створення адміністративного нагляду.

5. Державне управління охороною праці забезпечує:

- а) Кабінет Міністрів України, Державні наглядові органи;
- б) Комісія з охорони праці підприємства, Фонд соціального страхування;
- в) Власник підприємства, Органи виконавчої влади;
- г) Кабінет Міністрів України, комісія з охорони праці підприємства;
- д) профспілки, керівники структурних підрозділів.

6. Офіційний документ, який регулює взаємовідносини між роботодавцем і працівниками з цілого ряду соціальних питань:

- а) контракт;
- б) трудовий договір;
- в) колективний договір;
- г) трудова книжка працівника;
- д) правила внутрішнього розпорядку.

7. Періодичність звітування про виконання колективного договору:

- а) не менше 2 разів на рік;
- б) 1 раз на рік;
- в) не менше 1 разу на 3 роки;
- г) не менше 1 разу на рік;
- д) не регламентована.

8. Контроль за виконанням колективного договору проводиться:

- а) адміністрацією підприємства;
- б) профспілковим комітетом;
- в) сторонами, що уклали договір;
- г) уповноваженими працівниками адміністрації;
- д) правильна відповідь відсутня.

9.Порядок і строки накладання штрафів за порушення законодавчої бази з охорони праці, регламентується:

- а) кодексом України про адміністративні правопорушення;
- б) колективним договором;
- в) правилами внутрішнього трудового розпорядку;
- г) наказом керівника підприємства;
- д) правильна відповідь відсутня.

10.Види відповідальності за порушення вимог охорони праці:

- а) матеріальна;
- б) адміністративна;
- в) кримінальна;
- г) дисциплінарна;
- д) Всі вище згадані.

11.Не пізніше якого терміну, працівникам, що стають до роботи вперше, оформляється трудова книжка:

- а) 2 днів;
- б) 15 днів;
- в) 10 днів;
- г) 5 днів;
- д) 3 днів.

12.Угодою на галузевому рівні регулюються:

- а) умови праці окремих професійних груп;
- б) нормування і оплата праці;
- в) встановлення мінімальних соціальних гарантій;
- г) умови праці;
- д) всі відповіді правильні.

13.Управління охороною праці на підприємствах забезпечує:

- а) власник підприємства, керівники структурних підрозділів;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) власник підприємства;
- г) комісія з охорони праці підприємства;
- д) органи виконавчої влади.

14.Правила внутрішнього трудового розпорядку:

- а) не працювати у надурочний час без розпорядження керівника;
- б) вчасно починати роботу;
- в) вчасно закінчувати роботу;
- г) дотримуватися часу обідньої перерви;
- д) всі відповіді правильні.

15. На підприємствах і організаціях, штат яких становить понад 50 чоловік, створюють:

- а) кабінет з охорони праці;
- б) службу охорони праці;
- в) відділ з охорони праці;
- г) мережу спеціалістів з охорони праці;
- д) правильна відповідь відсутня.

16. Навчання та перевірка знань з питань охорони праці проводиться періодично 1 раз на:

- а) 5 років;
- б) 1 рік;
- в) 3 роки;
- г) за потребою;
- д) 2 роки.

17. Скорочений робочий час –

- а) для всіх категорій працівників;
- б) для певних категорій працівників, оплата залежно від відпрацьованого часу;
- в) встановлюється за угодою сторін;
- г) встановлюється законом для певних категорій працівників;
- д) жодної правильної відповіді.

18. Нічний робочий час визначається законом з:

- а) 20 години до 6 години;
- б) 21 години до 6 години;
- в) 22 години до 6 години;
- г) 19 години до 6 години;
- д) 18 години до 6 години.

19. До часу відпочинку належать усі, окрім:

- а) щорічні відпустки;
- б) перерви впродовж робочого дня чи зміни;
- в) щоденний відпочинок між робочими днями;
- г) щотижневі вихідні дні;
- д) відпочинок на робочому місці;

20. Щорічна основна відпустка триває не менше, ніж:

- а) 21 календарний день за відпрацьований рік;
- б) 24 календарні дні за відпрацьований рік;
- в) 14 календарних дні за відпрацьований рік;
- г) 42 календарних дні за відпрацьований рік;

д) 22 календарний дні за відпрацьований рік.

21.Що таке робочий час?

- а) це встановлений законом час, протягом якого працівник повинен виконувати доручену йому роботу;
- б) це нормована тривалість виконання службових обов'язків;
- в) це встановлений законом шестиденний робочий тиждень;
- г) це встановлений законом п'ятиденний робочий тиждень;
- д) це встановлений законом час, протягом якого працівник є присутнім на робочому місці;

22.При розірванні трудової угоди з вини роботодавця працівник має право на отримання вихідної допомоги у розмірі:

- а) одномісячного заробітку;
- б) річного заробітку;
- в) тримісячного заробітку;
- г) допомога не надається;
- д) допомога надається за бажанням роботодавця.

23.Розмір одноразової допомоги, при відшкодуванні власником шкоди працівникам, встановлюється:

- а) колективним договором(трудовим договором);
- б) Конституцією України;
- в) Законом України „ Про охорону праці”;
- г) Законом України „ Про працю”;
- д) правилами внутрішнього трудового розпорядку.

24.В який термін з дня прийняття на роботу працівник повинен пройти навчання з охорони праці?

- а) на наступний день від дня прийняття на роботу
- б) не пізніше 1 року;
- в) не пізніше 1 місяця;
- г) не пізніше 1 тижня;
- д) в день прийняття на роботу.

25.Згідно з Законом України «Про охорону праці» (ст. 44) особи, які не виконують вимоги інструкції з охорони праці, незалежно від характеру порушень притягуються до:

- а) дисциплінарної;
- б) матеріальної;
- в) адміністративної;
- г) карної;
- д) всі відповіді правильні.

26.Згідно з Інструкцією з охорони праці до роботи не допускають працівників, які:

- а) мають медичні протипоказання після проходження обов'язкового медичного огляду;
- б) дбають про особисту безпеку та здоров'я;
- в) знають вимоги нормативних актів з охорони праці;
- г) пройшли обов'язковий медичний огляд;
- д) користуються засобами колективного і індивідуального захисту.

27.Згідно з Інструкцією з охорони праці до роботи не допускають працівників, які:

- а) пройшли обов'язковий медичний огляд;
- б) дбають про особисту безпеку та здоров'я;
- в) знають вимоги нормативних актів з охорони праці;
- г) не пройшли інструктаж з охорони праці та пожежної безпеки 1 раз в 6 місяців;
- д) користуються засобами колективного і індивідуального захисту.

28.Згідно законодавства про охорону праці працівник має право відмовитись від роботи, якщо:

- а) створилась складна виробнича ситуація;
- б) робота йому не подобається;
- в) оцінює роботу занадто важкою і напруженою;
- г) більш раціональним вважає не виконувати її;
- д) створилась виробнича ситуація, небезпечна для його життя.

29. Інструкції з охорони праці повинні містити:

- а) вимоги безпеки перед початком роботи;
- б) вимоги до кваліфікаційного рівня працівників;
- в) вимоги до освітнього рівня працівників;
- г) вимоги безпеки часу відпочинку працівників;
- д) вимоги безпеки дорожнього руху.

30.Первинний інструктаж на робочому місці проводить:

- а) служба охорони праці;
- б) роботодавець;
- в) керівник робіт;
- г) працівник відділу кадрів;
- д) уповноважена особа.

31.Вступний інструктаж проводить:

- а) спеціаліст відділу кадрів;
- б) спеціаліст служби охорони праці;

- в) роботодавець;
- г) керівник робіт;
- д) уповноважена особа.

32.Цільовий інструктаж проводить:

- а) керівник робіт;
- б) спеціаліст служби охорони праці;
- в) відділ кадрів;
- г) роботодавець;
- д) уповноважена особа.

33.Повторний інструктаж проводиться у таких випадках:

- а) при ліквідації аварії або інших негативних наслідків;
- б) при перерві у роботі;
- в) при зміні технологічного процесу;
- г) при оформленні на роботу;
- д) кожні шість місяців.

34.Позаплановий інструктаж проводиться у таких випадках:

- а) при введенні в дію нових нормативних актів;
- б) при виконанні разових робіт, що непов'язані з професійними обов'язками;
- в) при перерві у роботі понад 60 календарних днів;
- г) при оформленні на роботу;
- д) кожні шість місяців.

35.Який інструктаж проводиться з працівниками при введенні в дію нових або переглянутих нормативних актів про охорону праці, при зміні технологічного процесу, модернізації обладнання?

- а) цільовий;
- б) вступний;
- в) позаплановий;
- г) повторний;
- д) жодної правильної відповіді.

36.Який інструктаж проводиться з працівниками при виконанні разових робіт, непередбачених угодою?

- а) цільовий;
- б) позаплановий;
- в) вступний;
- г) повторний;
- д) жодної правильної відповіді.

37. Який інструктаж проводиться з усіма працівниками, яких приймають на постійну або тимчасову роботу, незалежно від освіти, стажу роботи та посади?

- а) повторний;
- б) позаплановий;
- в) цільовий;
- г) вступний;
- д) жодної правильної відповіді.

Висновок _____

Підпис викладача _____

Протокол №2.

Дата « ____ » _____ 20 ____ р.

ТЕМА «МЕТОДИКА АНАЛІЗУ УМОВ ПРАЦІ. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ МЕДИЧНИХ ОГЛЯДІВ ПРАЦІВНИКІВ».

НАВЧАЛЬНА МЕТА ЗАНЯТТЯ

Засвоїти суть змін функціонального стану організму людини під впливом трудової діяльності та виробничого середовища.

Впроваджувати заходи з профілактики передчасної втрати працівників, підвищення працездатності та попередити розвиток перевтоми.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПІДГОТОВКИ

1. Загальна характеристика умов праці.
2. Групи умов праці.
3. Гігієнічна класифікація умов праці.
4. Вимоги до умов праці.
5. Методика аналізу умов праці.
6. Атестація та паспортизація робочих місць.
7. Пільги та компенсації за умови праці.
8. Медичні огляди як один із основних заходів профілактики професійних захворювань та отруєнь.
9. Організація проведення медичних оглядів.
10. Документи, які оформляються під час і після проходження працівниками медичних оглядів.

ЛІТЕРАТУРА

О с н о в н а

1. Габович Р.Д., Познанский С.С. Шахбазян Р.Х. Гигиена. – К.: Вища школа, 1983 – С. 220-227.
2. Гігієна та екологія/ За ред. В.Г. Бардова. -Вінниця.:Нова книга, 2006 - С. 341-351.
3. Даценко І.І., Габович Р.Д. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. – К.: Здоров'я, 1999 – С. 3-34, 437-566.
4. Жидецький В.Ц. Основи охорони праці. Підручник. Вид. 4-те допов. – Львів: Афіша, 2010. – С. 85-174.
5. Загальна гігієна. Посібник для практичних занять. / І.І.Даценко, О.Б.Денисюк, С.Л.Долошицький та ін. /За ред. І.І.Даценка – Львів, 1992 – С. 170-188, 194-200.
6. Мороз В.М., Сергета І.В., Фещук Н.М., Олійник М.П. Охорона праці в медицині та фармації. – Вінниця, Нова книга, 2005. – С. 17.
7. Наказ № 246 «Порядок проведення медичних оглядів працівників певних категорій».
8. Охорона праці у фармацевтичній галузі: навчальний посібник / О.В.Жуковіна, О.І.Зайцев, О.І.Жуковін, Г.А.Грецька – К.: Медицина, 2009. – С.67-79.

Додаткова:

1. Гігієна праці: підручник /Ю.І.Кундієв, О.П.Яворовський, А.М.Шевченко, та ін.: За ред. Ю.І.Кундієва, О.П.Яворовського – К.: ВСВ «Медицина», 2011.- 904 с.
2. Тарасюк В.С., Кучанська Г.Б. Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності: підручник. 2-е вид., переробл. Та допов. – Київ.: ВСВ «Медицина», 2013.- С.19-22.

САМОСТІЙНА РОБОТА НА ЗАНЯТТІ

Завдання 1. Оформлення акту визначення контингенту осіб на періодичний медичний огляд.

АКТ

визначення контингенту осіб на періодичний медичний огляд

1. _____
2. _____

Завдання 2. Складання списку працівників, які підлягають для проведення періодичного медичного огляду.

СПИСОК

працівників , які підлягають періодичному медичному огляду

1. _____
2. _____ і т.д.

Завдання 3. Оформлення направлення на обов'язковий попередній та періодичний медичний огляд працівників.

НАПРАВЛЕННЯ

працівника _____ на попередній медичний огляд

_____ і т.д.

Ситуаційна задача:

1. Роботодавець зобов'язаний за свої кошти забезпечити фінансування та організувати проведення попереднього (під час прийняття на роботу) і періодичних (впродовж трудової діяльності) медичних оглядів працівників, зайнятих на важких роботах, роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці та роботах, де є потреба у професійному відборі, проведення щорічних обов'язкових медичних оглядів осіб віком до 21 року. Які права має роботодавець, якщо працівник ухиляється від проходження обов'язкового медичного огляду?

Відповідь: _____

Тестові завдання для контролю знань:

1. Галузь медичної науки і практики, яка вивчає зміни в організмі людини в процесі праці з метою обґрунтування організації трудового процесу – це:

- а) гігієна праці;
- б) фізіологія праці;
- в) охорона праці;
- г) безпека праці;
- д) всі відповіді правильні.

2. Розділ профілактичної медицини, який вивчає вплив на організм виробничого середовища з метою обґрунтування санітарних правил і норм:

- а) фізіологія праці;
- б) безпека праці;
- в) охорона праці;
- г) гігієна праці;
- д) регламенти праці.

3. Виробниче середовище – це:

- а) середовище, в умовах якого проживає людина;
- б) природно-кліматичні чинники;

- в) чинники, пов'язані з виконанням професійної діяльності;
- г) небезпечні чинники навколишнього середовища;
- д) середовище, в умовах якого відбувається трудова діяльність людини.

4. Чинники, здатні спричиняти гострі порушення у стані здоров'я і навіть призводити до летальних наслідків – це:

- а) несприятливі чинники;
- б) шкідливі чинники;
- в) небезпечні чинники;
- г) природні чинники;
- д) кліматичні чинники.

5. Чинники, які негативно впливають на працездатність людини або сприяють виникненню професійних захворювань:

- а) шкідливі чинники;
- б) небезпечні чинники;
- в) природні чинники;
- г) кліматичні чинники;
- д) виробничі чинники.

6. Професійні шкідливості прийнято поділяти на основні класи:

- а) 3;
- б) 2;
- в) 5;
- г) 4;
- д) правильна відповідь відсутня.

7. Праця, що зумовлює напруження вищої нервової діяльності та значне навантаження на цілий ряд сенсорних систем:

- а) творча праця;
- б) операторська праця;
- в) адміністративна керівна праця;
- г) праця медичних працівників;
- д) праця студентів.

8. Праця, яка характеризується наявністю численних контактів з людьми, підвищеною відповідальністю, дефіцитом часу та інформації для прийняття вірних рішень:

- а) праця медичних працівників;
- б) операторська праця;
- в) адміністративна керівна праця;
- г) творча праця;
- д) праця студентів.

9. Характеристика, яка відображає ступінь навантаження на організм під час виконання праці, що потребує м'язових зусиль, має назву:
- а) важкість праці;
 - б) напруженість праці;
 - в) працездатність;
 - г) втома;
 - д) ергономічні показники.
10. Характеристика навантаження на організм в ході виконання певної діяльності, що потребує інтенсивної роботи головного мозку має назву:
- а) важкість праці;
 - б) напруженість праці;
 - в) працездатність;
 - г) втома;
 - д) ергономічні показники.
11. Величина функціональних можливостей організму, яка характеризується кількістю та якістю роботи, що виконується при максимально інтенсивному напруженні за певний час, називається:
- а) втома;
 - б) важкість праці;
 - в) напруженість праці;
 - г) працездатність;
 - д) ергономічні показники.
12. Фізіологічний стан, який характеризується погіршенням якісних та кількісних показників праці і відновлюється після відпочинку, називається:
- а) ергономічні показники;
 - б) важкість праці;
 - в) напруженість праці;
 - г) працездатність;
 - д) втома.
13. Згідно фізіологічної класифікації робота фармацевтичних працівників відноситься до:
- а) розумової праці;
 - б) праці, пов'язаної з керуванням виробничими механізмами;
 - в) механізованої праці;
 - г) конвеєрної праці;
 - д) праці, що потребує значної м'язової активності.

14. Виберіть фізичні чинники виробничого середовища:

- а) освітлення;
- б) температура;
- в) органічні речовини біологічного походження;
- г) швидкість руху повітря
- д) Правильна відповідь відсутня.

15. Виберіть хімічні чинники виробничого середовища:

- а) гази, пари, аерозолі, суміші;
- б) віруси і мікроорганізми;
- в) гази, пари, вода, інфразвук;
- г) інфразвук, ультразвук;
- д) продукти життєдіяльності організмів.

16. Хімічні чинники виробничого середовища 1 класу – це:

- а) небезпечні;
- б) високонебезпечні;
- в) помірно небезпечні;
- г) малонебезпечні;
- д) надзвичайно небезпечні.

17. Хімічні чинники виробничого середовища класу 2:

- а) високонебезпечні;
- б) надзвичайно небезпечні;
- в) помірно небезпечні;
- г) малонебезпечні;
- д) небезпечні.

18. Хімічні чинники виробничого середовища класу 3:

- а) небезпечні;
- б) надзвичайно небезпечні;
- в) високонебезпечні;
- г) малонебезпечні;
- д) помірно небезпечні.

19. Хімічні чинники виробничого середовища класу 4:

- а) малонебезпечні;
- б) надзвичайно небезпечні;
- в) високонебезпечні;
- г) помірно небезпечні;
- д) небезпечні.

20. Згідно гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпеки виробничого середовища умови праці 1 класу – це:

- а) шкідливі умови праці;
- б) допустимі умови праці;
- в) оптимальні умови праці;
- г) небезпечні умови праці;
- д) надзвичайні умови праці.

21. Згідно гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпеки виробничого середовища умови праці 2 класу – це:

- а) допустимі умови праці;
- б) оптимальні умови праці;
- в) шкідливі умови праці;
- г) небезпечні умови праці;
- д) надзвичайні умови праці.

22. Згідно гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпеки виробничого середовища умови праці 3 класу – це:

- а) допустимі умови праці;
- б) оптимальні умови праці;
- в) шкідливі умови праці;
- г) небезпечні умови праці;
- д) надзвичайні умови праці.

23. Згідно гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпеки виробничого середовища умови праці 4 класу – це:

- а) небезпечні умови праці;
- б) оптимальні умови праці;
- в) допустимі умови праці;
- г) шкідливі умови праці;
- д) надзвичайні умови праці.

24. Сукупність чинників виробничого середовища, які впливають на здоров'я та працездатність людей і можуть призвести до травм, погіршення здоров'я і навіть смерті людини – це:

- а) важкість праці;
- б) безпека праці;
- в) умови праці;
- г) напруженість праці;
- д) втомлюваність праці.

25. Чинник виробничого середовища, вплив якого на організм людини може призвести до травм, раптового погіршення здоров'я, смерті – це:

- а) екстремальний виробничий чинник;
- б) шкідливий виробничий чинник;
- в) допустимий виробничий чинник;
- г) небезпечний виробничий чинник;
- д) правильна відповідь відсутня.

26. Чинник виробничого середовища, вплив якого на організм людини може призвести до виникнення професійних захворювань, це:

- а) небезпечний виробничий чинник;
- б) шкідливий виробничий чинник;
- в) допустимий виробничий чинник;
- г) екстремальний виробничий чинник;
- д) правильна відповідь відсутня.

27. Умови праці, за яких вплив шкідливих і небезпечних виробничих чинників на працівників виключений або не перевищує гігієнічних нормативів:

- а) допустимі умови праці;
- б) безпечні умови праці;
- в) шкідливі умови праці;
- г) екстремальні умови праці;
- д) небезпечні умови праці.

28. Система заходів захисту працівників від впливу несприятливих чинників включає:

- а) організаційні заходи;
- б) гігієнічне нормування, засоби індивідуального захисту;
- в) санітарно-технічні заходи;
- г) архітектурно-планувальні заходи;
- д) всі відповіді правильні.

29. Засоби, що дозволяють суттєво зменшити вплив шкідливих речовин на органи та системи людини, це:

- а) організаційні заходи;
- б) технологічні заходи;
- в) санітарно-технічні заходи;
- г) засоби індивідуального захисту;
- д) всі відповіді правильні.

30. Вибрати психофізіологічний шкідливий фактор, який може впливати на працівника, зайнятого відпуском лікарських засобів населенню:

- а) нервово-емоційна напруженість;
- б) можливі алергійні реакції;

- в) травмування гострими кромками при руйнуванні тари;
- г) недостатня освітленість;
- д) крапельна інфекція.

31. Тривалі статичні навантаження нижніх кінцівок працівника під час роботи – це:

- а) психофізіологічний шкідливий чинник;
- б) біологічний шкідливий чинник;
- в) хімічний шкідливий чинник;
- г) фізичний небезпечний чинник;
- д) механічний шкідливий чинник.

32. Для нормальних умов терморегуляції при високій температурі повітря в приміщенні необхідно створити:

- а) низьку вологість і низьку швидкість руху повітря;
- б) низьку вологість і високу швидкість руху повітря;
- в) високу вологість і малу швидкість руху повітря;
- г) високу вологість і велику швидкість руху повітря;
- д) високу вологість.

33. Мікроклімат приміщень характеризується комплексом показників:

- а) температурою,
- б) вологістю;
- в) освітленістю;
- г) швидкістю руху повітря;
- д) радіаційною температурою.

34. Назвіть прилад для вимірювання вологості повітря:

- а) психрометр;
- б) актинометрія;
- в) фотоекспонометр;
- г) люксметр;
- д) піранометр.

35. Прилад за допомогою якого можна визначити швидкість руху повітря в приміщенні:

- а) гігрометр;
- б) кататермометр;
- в) барометр;
- г) флюгер;
- д) електрорефлексометр.

36. Назвіть прилад для вимірювання освітленості:

- а) актинометр;
- б) психрометр;
- в) кататермометр;
- г) анемометр;
- д) люксметр.

37. Характер праці – це:

- а) особливості трудового процесу, що можуть чинити негативну дію на організм людини;
- б) контакт людини з виробничим середовищем;
- в) сукупність регламентованого рівня тривалості трудового процесу;
- г) особливості продукції задіяної в процесі виробництва або реалізації;
- д) особливості трудового процесу, пов'язані з фахом працівників.

38. За гігієнічною класифікацією умови праці бувають:

- а) оптимальні;
- б) небезпечні;
- в) шкідливі;
- г) допустимі;
- д) легкі, важкі, незначні.

39. Визначне місце в системі заходів, спрямованих на запобігання виникненню професійних захворювань, належить:

- а) проведенню медичних оглядів працівників;
- б) організації лікувально-профілактичного харчування працівників;
- в) організації санаторно-курортного лікування;
- г) запровадженню профілактичних заходів;
- д) всі відповіді правильні.

40. Медичні огляди за характером поділяють на:

- а) попередні та запобіжні;
- б) попередні та періодичні;
- в) періодичні та регулярні;
- г) запобіжні та регулярні;
- д) правильна відповідь відсутня.

41. Періодичні медичні огляди проводять з метою:

- а) запобігання поширенню інфекційних і паразитарних захворювань;
- б) динамічного спостереження за станом здоров'я працівника;
- в) виявлення ранніх ознак захворювань, які не дозволяють продовжувати роботу за фахом;
- г) запобігання виникненню нещасних випадків;
- д) всі відповіді правильні.

42.Згідно з Інструкцією з охорони праці до роботи не допускають фармацевтичних працівників, які:

- а) дбають про особисту безпеку та здоров'я;
- б) мають медичні протипоказання після проходження обов'язкового медичного огляду;
- в) знають вимоги нормативних актів з охорони праці;
- г) пройшли обов'язковий медичний огляд;
- д) користуються засобами колективного і індивідуального захисту.

Висновок: _____

Підпис викладача _____

Протокол №3.

Дата « ____ » _____ 20 ____ р.

ТЕМА «НЕЩАСНІ ВИПАДКИ ТА ПРОФЕСІЙНІ ЗАХВОРЮВАННЯ НА ВИРОБНИЦТВІ ЇХ ПРОФЛАКТИКА ТА МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ. ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ»

НАВЧАЛЬНА МЕТА ЗАНЯТТЯ

Оволодіти методикою розслідування нещасних випадків, професійних захворювань та отруєнь. Вміти виконувати необхідний об'єм профілактичних заходів у випадку професійного захворювання.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПІДГОТОВКИ

1. Розслідування та облік нещасних випадків.
2. Спеціальне розслідування нещасних випадків.
3. Звітність та інформація про нещасні випадки.
4. Розслідування та облік випадків хронічних професійних захворювань та отруєнь.
5. Основні заходи щодо запобігання нещасним випадкам і професійним захворюванням.
6. Порядок розслідування й обліку аварій.

7. Використання засобів індивідуального захисту для профілактики профзахворювань.

ЛІТЕРАТУРА

О с н о в н а

1. Бардов В. Г. Гігієна та екологія. Підручник. / За редакцією В. Г. Бардова. – Вінниця: Нова книга, 2006. – С. 373-380.
2. Мороз В. М., Сергета І. В., та ін. Охорона праці у медицині та фармації. - Вінниця, Нова Книга. - 2005. – С. 42-59.
3. Охорона праці у фармацевтичній галузі: навчальний посібник / О.В.Жуковіна, О.І.Зайцев, О.І.Жуковін, Г.А.Грецька – К.: Медицина, 2009. – С.80-107.
4. Охорона праці та безпека життєдіяльності населення у надзвичайних ситуаціях / І. В. Кочін, Г. О. Черняков, П. І. Сидоренко та ін.; За ред. І. В. Качіна. - К.: Здоров'я, 2005. - С. 155-164, 208-220.
5. Тарасюк В.С., Кучанська Г.Б. Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності: підручник. 2-е вид., переробл. Та допов. – Київ.: ВСВ «Медицина», 2013.- С.85-100.

Додаткова

1. Гігієна та охорона праці медичних працівників: нав. посібник / За ред. В.Ф. Москаленка, О.П.Яворовського. – К.: ВСВ «Медицина», 2009. – 176 с.
2. Охорона праці в медичній галузі: навч. - метод. посіб. / О.П.Яворовський, М.І.Веремей, В.І.Зенкіна та ін. – 2-е вид., випр. – К.: ВСВ «Медицина», 2017. - С.68-97.
3. Постанова Кабінету Міністрів України № 1232 від 30.11.2011 «Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві».
4. Постанова Кабінету Міністрів України № 270 від 22.03.2001 «Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру».
5. Постанова Кабінету Міністрів України № 1662 від 08.11.2011 «Про затвердження Переліку професійних захворювань»

САМОСТІЙНА РОБОТА НА ЗАНЯТТІ

На підставі вивчення теоретичного матеріалу заповнити таблицю 1

Таблиця 1.

Порядок розслідування нещасних випадків на виробництві

Посадова особа	Обов'язки
Керівник робіт	
Керівник підприємства (власник)	

Комісія з розслідування	
Форма акту а) аварії на виробництві б) гострого профзахворювання (отруєння) в) випадку, не пов'язаного з виробництвом	

Ситуаційні задачі:

1. Визначити послідовність дій завідувача складу та комісії з розслідувань нещасного випадку, що трапився у фармацевтичному підприємстві, де внаслідок розгерметизації балонів із азотом дві працівниці втратили працездатність на 5 днів внаслідок гострого отруєння.

Відповідь _____

2. Назвати перелік основних документів, які необхідно заповнити під час проведення спеціального розслідування, зумовленого смертю фармацевта, який транспортував сировину на базу, внаслідок шляхово-транспортної пригоди.

Відповідь _____

Тестові завдання для контролю знань:

1. Гостра або хронічна інтоксикація, викликана впливом в умовах виробництва шкідливого хімічного чинника – це:

- а) хімічний чинник;
- б) професійне захворювання;
- в) професійна шкідливість;
- г) професійне отруєння;
- д) всі відповіді правильні.

2. Захворювання, зумовлене дією шкідливого чинника в умовах виробництва та підтверджене в установленому державою порядку – це:

- а) професійне отруєння;
- б) професійне захворювання;
- в) професійна шкідливість;
- г) хімічний чинник;
- д) всі відповіді правильні.

3.Рукавиці, пасти, мазі, мило відносяться до:

- а) засобів захисту голови;
- б) засобів індивідуального захисту органів дихання;
- в) засобів захисту рук;
- г) засобів захисту очей і обличчя;
- д) засобів захисту органу слуху.

4.Респіратори та протигази відносяться до:

- а) засобів захисту голови;
- б) засобів захисту рук;
- в) засобів індивідуального захисту органів дихання;
- г) засобів захисту очей і обличчя;
- д) засобів захисту органу слуху.

5.Каски, шоломи, косинки відносяться до:

- а) засобів захисту рук;
- б) засобів захисту голови;
- в) засобів індивідуального захисту органів дихання;
- г) засобів захисту очей і обличчя;
- д) засобів захисту органу слуху.

6.Захисні окуляри та захисні маски відносяться до:

- а) засобів захисту органу слуху;
- б) засобів захисту рук;
- в) засобів індивідуального захисту органів дихання;
- г) засобів захисту голови;
- д) засобів захисту очей і обличчя.

7.Шоломи, антифони, вкладники відносяться до:

- а) засобів захисту голови;
- б) засобів захисту рук;
- в) засобів індивідуального захисту органів дихання;
- г) засобів захисту органу слуху;
- д) засобів захисту очей і обличчя;

8.Засобами індивідуального захисту є:

- а) халат та ковпак бавовняні;
- б) халат бавовняний, халат білий;
- в) технологічний одяг;
- г) спецодяг;
- д) корпоративний одяг.

9.Ватно-марлева пов'язка, рукавиці бавовняні та гумові відносяться до:

- а) засобів колективного захисту;
- б) санітарно-гігієнічного одягу;
- в) технологічного одягу;
- г) спецодягу;
- д) засобів індивідуального захисту.

10. Засобами індивідуального захисту при прийманні, зберіганні та реалізації готових лікарських засобів є:

- а) вогнегасники;
- б) манометри і термометри;
- в) технологічний одяг, взуття;
- г) установки пожежної сигналізації;
- д) перегородка банківського типу.

11. Засобами колективного захисту є:

- а) автоматичні вимикачі;
- б) заземлюючі пристрої;
- в) електричні запобіжники;
- г) правильна відповідь відсутня;
- д) халат бавовняний, капці шкіряні.

12. Діелектричні килимки, попереджувальні записи, запобіжні клапани – це:

- а) засоби індивідуального захисту;
- б) засоби колективного захисту;
- в) обладнання аптечного закладу;
- г) малоцінний інвентар;
- д) додаткові захисні засоби.

13. Небезпечний чинник може призвести до:

- а) захворювання або різкого зниження працездатності;
- б) травмування або різкого погіршення здоров'я;
- в) фінансового ризику роботодавцям в умовах виробничої діяльності;
- г) до збільшення виробничих витрат підприємства;
- д) всі відповіді правильні.

14. Активна форма впливу виробничого шкідливого чинника на організм людини призводить до:

- а) професійного захворювання;
- б) професійного травматизму;
- в) напруженого функціонального стану організму;
- г) больового травматичного синдрому;
- д) нещасного випадку.

15. Причини професійних захворювань – це:

- а) неправильна організація санітарно-гігієнічного обслуговування працюючих;
- б) перевищення надійності технологічного обладнання;
- в) організаційні, технічні;
- г) недотримання вимог інструкцій з техніки безпеки;
- д) всі відповіді правильні.

16. За якою формою складається акт про нещасний випадок на підприємстві не пов'язаний з виробництвом:

- а) ПВ;
- б) НПВ;
- в) Н-1;
- г) Н-5;
- д) П-5.

17. За якою формою складається акт про нещасний випадок на підприємстві пов'язаний з виробництвом:

- а) Н-5;
- б) Н-1;
- в) НПВ;
- г) П-5;
- д) ПВ.

18. Матеріали розслідування нещасних випадків на виробництві зберігаються на підприємстві протягом:

- а) 5-ти років;
- б) 3-ох років;
- в) 45-ти років;
- г) 70-ти років;
- д) 10-ти років.

19. За яких причин буває найбільша кількість нещасних випадків на виробництві:

- а) організаційних;
- б) технічних;
- в) санітарно – гігієнічних;
- г) психофізіологічних;
- д) всі відповіді правильні.

20. За якої кількості потерпілих нещасний випадок вважається груповим?

- а) 3 і більше;
- б) 2 і більше;

- в) 4;
- г) 5;
- д) 6.

Висновок: _____

Підпис викладача _____

Протокол №4.

Дата « _____ » _____ 20 ____ р.

ТЕМА «ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛADOVA ОХОРОНИ ПРАЦІ У ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ ГАЛУЗІ».

НАВЧАЛЬНА МЕТА ЗАНЯТТЯ

Засвоїти та вміти застосовувати правила пожежної безпеки на виробництві.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПІДГОТОВКИ

1. Основні причини виникнення пожеж на фармацевтичних підприємствах.
2. Характеристики вибухопожежонебезпечності речовин і матеріалів.
3. Категорії приміщень за вибухопожежною небезпекою.
4. Класифікація будівельних матеріалів і конструкцій щодо згоряння та вогнетривкості.
5. Правила пожежної безпеки на фармацевтичних підприємствах.
6. Пожежний нагляд за закладами фармації.
7. Засоби та методи пожежогасіння.
8. Вогнегасні речовини.
9. Порядок проведення інструктажу з питань пожежної безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Кодекс цивільного захисту України (Відомості Верховної Ради, 2013, № 34-35, ст.458). Глава 13. Забезпечення пожежної безпеки.
2. Мороз В. М., Сергета І. В., та ін. Охорона праці у медицині та фармації. - Вінниця, Нова Книга. - 2005. – С.445-456.
3. Наказ Міністерства охорони здоров'я України №44 від 16.03.93 «Про організацію зберігання в аптечних установах різних груп лікарських засобів та виробів медичного призначення».
4. Охорона праці у фармацевтичній галузі: навчальний посібник / О.В.Жуковіна, О.І.Зайцев, О.І.Жуковін, Г.А.Грецька – К.: Медицина, 2009. – С.172-229.

5. Правила пожежної безпеки для підприємств з виробництва лікарських засобів (НАПБ-В. 01.051-99/191). – К., 2001. – 175 с.

6. Тарасюк В.С., Кучанська Г.Б. Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності: підручник. 2-е вид., переробл. та допов. – Київ.: ВСВ «Медицина», 2013.- С.231-266.

Додаткова

1. Катренко Л.А. Основи охорони праці / Л.А.Катренко, Ю.В.Кіт, І.П.Пістун. – Суми: Університетська книга, 2007. – С.198-230

2. Охорона праці в медичній галузі: навч. - метод. посіб. / О.П.Яворовський, М.І.Веремей, В.І.Зенкіна та ін. – 2-е вид., випр. – К.: ВСВ «Медицина», 2017. - С.189-207

3. Рожков А.П. Пожежна безпека: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів України. – К.: Пожінформтехніка, 1999. – 256 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА НА ЗАНЯТТІ

На підставі вивчення теоретичного матеріалу заповнити таблиці 1 і 2

Таблиця 1

Засоби пожежогасіння

Первинні (оснащення, сигнальний колір, розміщення)	
Автоматичні засоби (перелік)	
Спеціальні засоби(перелік)	

Таблиця 2

Обов'язки персоналу закладів фармації у разі пожежі

Вартового	
Чергового фармацевта	
Керівника закладу фармації	

Ситуаційні задачі:

1. Забезпечення пожежної безпеки є складовою частиною виробничої або іншої діяльності посадових осіб, працівників підприємств та підприємців. Це повинно бути відображено у трудових договорах (контрактах) та статутах підприємств. Керівник підприємства повинен визначити обов'язки посадових осіб щодо забезпечення пожежної безпеки. На кожному підприємстві з

урахуванням його пожежної небезпеки наказом (інструкцією) повинен бути встановлений відповідний протипожежний режим. Вкажіть, які саме компоненти є складовою протипожежного режиму підприємства?

Відповідь: _____

2. В аптеці сталася пожежа. При евакуації відвідувачів, на фармацевтові загорівся одяг. Яким способом якнайшвидше припинити горіння?

Відповідь: _____

Тестові завдання для контролю знань:

1. Чіткого визначення категорії приміщення за вибуховою та пожежною безпекою вимагають:

- а) правила пожежної безпеки для підприємств з виробництва лікарських засобів;
- б) закон України «Про пожежну безпеку»;
- в) державні будівельні норми і правила;
- г) правильна відповідь відсутня;
- д) всі відповіді правильні.

2. Місце розміщення знаків пожежної безпеки встановлює:

- а) начальник добровільної пожежної дружини;
- б) адміністрація підприємства;
- в) адміністрація закладу;
- г) об'єктова пожежна охорона;
- д) всі відповіді правильні.

3. Вимоги до знаків пожежної безпеки:

- а) повинні контрастно виділятися на навколишньому фоні;
- б) повинні бути зеленого кольору;
- в) повинні бути червоного кольору;
- г) розташовують в коридорах;
- д) не повинні виділятися на навколишньому фоні.

4. Про встановлений на підприємстві порядок сповіщення людей про пожежу повинні бути ознайомлені:

- а) всі працівники;
- б) керівники структурних підрозділів;
- в) фармацевтичні працівники;
- г) адміністративний персонал;
- д) члени добровільної пожежної дружини.

5. Двері на евакуаційних шляхах аптечного закладу повинні вільно відкриватися:
- а) у напрямку виходу;
 - б) у напрямку входу;
 - в) в обидві сторони;
 - г) двері повинні бути розсувні;
 - д) таких вимог не існує.
6. У приміщенні, яке має один евакуаційний вихід, дозволяється одночасне перебування:
- а) не більше 50 чоловік;
 - б) не більше 100 чоловік;
 - в) не більше 25 чоловік;
 - г) не більше 30 чоловік;
 - д) не регламентується.
7. При виникненні пожежі необхідно:
- а) вимкнути виробниче обладнання, що працює;
 - б) знеструмити виробниче обладнання, що працює;
 - в) викликати пожежну команду;
 - г) вимкнути електричне обладнання;
 - д) всі відповіді правильні.
8. Яку вогнегасну речовину рекомендуєте для гасіння горючих рідин або твердих речовин, які розпилюються (спирти, нафтопродукти, каучук, деякі синтетичні матеріали)?
- а) всі види пін, речовини на основі галогеноалкідів;
 - б) вода;
 - в) азот;
 - г) азот, CO₂;
 - д) хладони, порошки.
9. Яку вогнегасну речовину рекомендуєте для гасіння устаткування під напругою?
- а) хладони, порошки;
 - б) порошки;
 - в) вода;
 - г) всі види пін;
 - д) азот.
10. Назвіть основні правила безпеки під час роботи з кисневими балонами:
- а) балони зберігати у вертикальному положенні у спеціально відведеному приміщенні і вони мають бути забезпечені редукційними вентилями;

- б) до балонів не можна торкатися предметами або руками, вкритими жиром;
- в) балони з киснем слід обережати від ударів, падіння;
- г) балони встановлюють на відстань не менше 0,5 м від труб центрального опалення та гарячого водопостачання;
- д) усі перераховані.

11. Стан об'єкта, при якому із встановленою вірогідністю виключаються можливість виникнення і розвиток пожежі, дія на людей небезпечних факторів пожежі, а також забезпечується захист матеріальних цінностей, - це:

- а) пожежна безпека;
- б) пожежна небезпека;
- в) організаційні заходи;
- г) технічні заходи;
- д) експлуатаційні заходи.

12. У разі виникнення пожежі необхідно телефонувати:

- а) 105
- б) 103
- в) 101
- г) 102
- д) 03

13. Пожежні відра, діжки з водою, ломовий інструмент, розміщений на пожежному щиті, ручні вогнегасники, це:

- а) індивідуальні засоби захисту;
- б) колективні засоби захисту;
- в) предмети побуту;
- г) первинні засоби гасіння пожежі;
- д) організаційні засоби гасіння.

14. Пожежний щит має бути наступного кольору:

- а) жовтий;
- б) чорний;
- в) червоний;
- г) блакитний;
- д) білий.

15. Назвіть види інструкцій про заходи пожежної безпеки:

- а) загальнодержавного рівня;
- б) загальнооб'єктові, для окремих цехів;
- в) примірні;
- г) для окремих видів закладів;

д) для приватних підприємств.

Висновок: _____

Підпис викладача _____

Протокол №5.

Дата « _____ » _____ 20 ____ р.

ТЕМА «ОХОРОНА ПРАЦІ В ЗАКЛАДАХ ФАРМАЦІЇ»

НАВЧАЛЬНА МЕТА ЗАНЯТТЯ

Засвоїти гігієнічні вимоги до внутрішнього планування, оздоблення та санітарно-технічного забезпечення закладів фармації.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПІДГОТОВКИ

1. Характеристика закладів фармації.
2. Вимоги до розміщення та складу приміщень закладів фармації.
3. Вимоги до виробничих приміщень та устаткування закладів фармації.
4. Техніка безпеки й особиста гігієни персоналу під час роботи в аптеках.
5. Вимоги до техніки безпеки та виробничої санітарії під час виготовлення лікарських засобів.
6. Вимоги до техніки безпеки та виробничої санітарії під час одержання води очищеної та води для ін'єкцій.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Мороз В. М., Сергета І. В., та ін. Охорона праці у медицині та фармації. - Вінниця, Нова Книга. - 2005. – С. 343-399.
2. Наказ МОЗ України № 275 від 15.05.2006 р. «Про затвердження інструкції по санітарно-протиепідемічному режиму аптекних закладів».
3. Охорона праці у фармацевтичній галузі: навчальний посібник / О.В.Жуковіна, О.І.Зайцев, О.І.Жуковін, Г.А.Грецька – К.: Медицина, 2009. – С.230-247.

Додаткова

1. НПАОП 24.4 – 7.11-83. ОСТ 64-7-472-83 «Технологічні процеси виробництва готових лікарських засобів. Виробництво ін'єкційних розчинів в ампулах. Вимоги безпеки».

2. НПАОП 24.4 – 7.12-87. ОСТ 64-031-87 «Технологічні процеси виробництва готових лікарських засобів. Виробництво таблетованих лікарських форм. Вимоги безпеки».

САМОСТІЙНА РОБОТА НА ЗАНЯТТІ

Ситуаційна задача

1. Провізору було видано заробітну плату у підвищеному розмірі з урахуванням роботи в нічний час. За роботу в який саме час була здійснена доплата?

Відповідь: _____

Тестові завдання для контролю знань:

1. Який порядок вмикання та вимикання припливно-витяжної вентиляції в лабораторних приміщеннях?

а) вмикають за 30 хв до початку проведення робіт і вимикають по закінченні робочого дня. При цьому вмикають першою витяжну вентиляцію, а вимикають – припливну;

б) вмикають не пізніше ніж за 60 хв до початку проведення робіт і вимикають по закінченні робочого дня. При цьому вмикають першою припливну вентиляцію, а вимикають – витяжну;

в) вмикають не пізніше ніж за 45 хв до початку проведення робіт і вимикають по закінченні робочого дня. При цьому вмикають (вимикають) першою витяжну вентиляцію.

2. З якою періодичністю необхідно здійснюватися вологе прибирання підлоги у виробничих приміщеннях аптек?

а) не рідше 1 разу за зміну;

б) не рідше 1 разу в тиждень;

в) не рідше 1 разу в 10 днів;

г) не рідше 1 разу в 5 днів;

д) не рідше 1 разу в 3 дні.

3. Як часто повинен проводитися в аптеці санітарний день?

а) не рідше 1 разу на місяць;

б) не рідше 1 разу на тиждень;

в) не рідше 1 разу у 3 дні;

г) не рідше 1 разу у 10 днів;

д) не рідше 1 разу у 5 днів.

4. Вкажіть загальну мінімальну площу аптечного пункту відповідно до чинних Ліцензійних умов

- а) 15 кв.м.
- б) 18 кв.м.
- в) 8 кв.м.
- г) 10 кв.м.
- д) 12 кв.м.

5. Загальна мінімальна площа аптек, які займаються роздрібною торгівлею лікарськими засобами у селі, повинна становити

- а) 45 кв.м.
- б) 18 кв.м.
- в) 30 кв.м.
- г) 50 кв.м.
- д) 42 кв.м.

6. Матеріальна відповідальність працівника оформляється письмовою угодою.

Угоди про матеріальну відповідальність

- а) при звільненні більше 50% членів колективу;
- б) при звільненні більше 30% членів колективу;
- в) при звільненні більше 10% членів колективу;
- г) при звільненні більше 20% членів колективу;
- д) при прийнятті в колектив нових співробітників.

7. Технологічний одяг і взуття видаються працівникам аптеки у відповідності до чинних норм. Його зміна повинна проводитися:

- а) не рідше 2 разів на тиждень;
- б) не рідше 1 разу на місяць;
- в) не рідше 1 разу у квартал;
- г) зміна одягу не нормована;
- д) не рідше 1 разу на тиждень.

8. Відношення щодо матеріальної відповідальності працівників регулюються КЗпП України. Які види матеріальної відповідальності існують в аптеці?

- а) річна та місячна;
- б) державна та приватна;
- в) повна та обмежена;
- г) одноразова та багаторазова;
- д) виробнича та торговельна.

9. На фасаді аптеки повинна бути табличка з вказаними назвою суб'єкта господарювання, режиму роботи, адреси найближчої та чергової аптек. Режим роботи аптеки встановлює:

- а) фармацевтична асоціація;

- б) обласний відділ охорони здоров'я;
- в) комітет з контролю за цінами;
- г) комітет по захисту прав споживачів;
- д) суб'єкт господарювання за погодженням з місцевими органами влади.

10. Аптека має виробничі та службово-побутові приміщення. Вкажіть службово-побутове приміщення аптеки:

- а) кімната персоналу
- б) приміщення для приймання лікарських засобів
- в) приміщення для виготовлення лікарських засобів
- г) приміщення для зберігання лікарських засобів
- д) торговельна зала

11. Відповідно до чинного законодавства аптека має забезпечити наявність певних службово-побутових приміщень. Вкажіть таке приміщення:

- а) приміщення для зберігання господарського інвентарю
- б) приміщення для приймання лікарських засобів
- в) приміщення для виготовлення лікарських засобів
- г) приміщення для зберігання різних груп ліків
- д) зал обслуговування населення

12. Яка мінімальна площа приміщення для одержання води для ін'єкцій?

- а) 8 м²
- б) 1 м²
- в) 20 м²
- г) 15 м²
- д) 2 м²

13. Назвіть приміщення, за наявності якого лише в лікарняних та міжлікарняних аптеках, що здійснюють виготовлення ЛЗ і не відпускають їх безпосередньо населенню, допускається відсутність торговельного залу?

- а) експедиційна кімната
- б) асистентська асептична
- в) кабінет провізора-аналітика
- г) матеріальна для зберігання ВМП
- д) кімната відпочинку персоналу

14. Вкажіть загальну мінімальну площу аптек, розташованих у містах, які здійснюють роздрібну торгівлю лікарськими засобами

- а) 50 кв. м.
- б) 100 кв. м.
- в) 12 кв. м.

- г) 70 кв. м.
- д) 75 кв. м.

15. Санітарно-просвітницька робота може бути активною і пасивною. Вкажіть пасивні форми санітарно-просвітницької роботи

- а) доповіді
- б) бесіди
- в) виступи
- г) лекції
- д) статті

16. Воду для ін'єкцій одержують із питної води або води очищеної шляхом дистиляції. Одержання води для ін'єкцій проводиться:

- а) в окремій кімнаті асептичного блоку
- б) в асистентській кімнаті
- в) у мийній
- г) у рецептурному відділі
- д) у торговельній залі

17. Завідувач складає графік виходу на роботу провізора, що здійснює прийом рецептів. Яка тривалість робочого часу на тиждень встановлена для даного працівника?

- а) 36 годин
- б) 38 годин
- в) 40 годин
- г) 30 годин
- д) ненормований робочий тиждень

18. Завідувач складає графік виходу на роботу для фармацевта з без рецептурного відпуску ЛЗ. Вкажіть тривалість робочого тижня для даного працівника?

- а) 36 годин
- б) 38 годин
- в) 40 годин
- г) 30 годин
- д) ненормований робочий тиждень

19. В аптечних закладах для окремих працівників згідно з КЗпП встановлена скорочена тривалість робочого часу. Вкажіть, хто із працівників має на це право

- а) провізор з виготовлення та відпуску ЛЗ
- б) бухгалтер

- в) завідувач аптекою
- г) допоміжний персонал

20. Молодий спеціаліст влаштувався на роботу в аптеку на посаду провізора відділу безрецептурного відпуску. Яка тривалість робочого часу передбачена для працівника?

- а) 40 годин
- б) 60 годин
- в) 20 годин
- г) 50 годин
- д) 36 годин

21. Фармацевт працював у святковий день і відпрацьований час входив до норми робочого часу. Який порядок нарахування зарплати?

- а) у розмірі односторонньої ставки понад оклад
- б) у розмірі подвійної ставки понад оклад
- в) узагальному порядку як звичайний день
- г) за подвійними розцінками
- д) за одинарними розцінками

22. Фармацевт працював в аптеці понад встановлену тривалість робочого дня. Як називається цей час?

- а) понаднормовий
- б) святковий
- в) додатковий
- г) нормований
- д) плановий

23. Яка тривалість робочого дня провізора, який працює на прийомі рецептів та відпуску ЛЗ при 5-денному робочому тижні

- а) 5 годин
- б) 12 годин
- в) 15 годин
- г) 10 годин
- д) 7 год 12 хв

24. Розмір допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю обчислюється виходячи з страхового стажу працівників. При страховому стажі понад 8 років розмір допомоги з тимчасової непрацездатності становить

- а) 60% середньої заробітної плати
- б) 90% середньої заробітної плати

- в) 80% середньої заробітної плати
- г) 100% середньої заробітної плати
- д) 50% середньої заробітної плати

25. Для працівників віком від 16 до 18 років встановлюють скорочену тривалість робочого тижня, яка складає:

- а) 18 годин
- б) 24 години
- в) 36 годин
- г) 12 годин
- д) 40 годин

26. Допомога по вагітності та пологах застрахованій особі виплачується за весь період такої відпустки. Яка тривалість відпустки?

- а) 30 днів
- б) 150 днів
- в) 126 днів
- г) 70 днів
- д) 180 днів

27. Відповідно до законодавства працівники аптеки мають право на оплачувану відпустку. Тривалість щорічної відпустки за відпрацьований рік становить:

- а) 30 календарних днів
- б) 24 календарних дні
- в) 59 календарних днів
- г) 45 календарних днів
- д) 63 календарних дні

28. Оплата перших 5 днів тимчасової непрацездатності працівників аптеки проводиться за рахунок:

- а) бюджету територіальної громади
- б) підприємства
- в) казначейства
- г) Пенсійного фонду України
- д) місцевого бюджету

29. Вкажіть мінімальний термін безперервної роботи на даному підприємстві, який дає право на отримання відпустки працівником

- а) 10 місяців
- б) 6 місяців

- в) 30 днів
- г) 45 днів
- д) 60 днів

Висновок: _____

Підпис викладача _____

Протокол №6.

Дата «_____» _____ 20____ р.

ТЕМА «ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ У ПРОЦЕСІ ЗБЕРІГАННЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ І ВИРОБІВ МЕДИЧНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ»

НАВЧАЛЬНА МЕТА ЗАНЯТТЯ

Засвоїти вимоги до безпеки праці з наркотичними, отруйними та сильнодіючими речовинами, правила під час зберігання та застосування горючих речовин.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПІДГОТОВКИ

1. Вимоги до техніки безпеки та виробничої санітарії під час зберігання лікарських засобів.
2. Безпека праці з наркотичними, отруйними та сильнодіючими речовинами.
3. Вимоги до безпеки праці під час роботи з легкозаймистими та горючими речовинами.
4. Санітарний нагляд за закладами фармації.
5. Поводження з фармацевтичними відходами.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Мороз В. М., Сергета І. В., та ін. Охорона праці у медицині та фармації. - Вінниця, Нова Книга. - 2005. – С.399-413.
2. Наказ МОЗ України № 44 від 16.03.93 р. «Про організацію зберігання в аптечних установах різних груп лікарських засобів та виробів медичного призначення».

3. Наказ МОЗ України № 199 від 08.07.96 р. «Правила проведення утилізації та знищення неякісних лікарських засобів».

4. Охорона праці у фармацевтичній галузі: навчальний посібник
/ О.В.Жуковіна, О.І.Зайцев, О.І.Жуковін, Г.А.Грецька – К.: Медицина, 2009. – С.247-268.

САМОСТІЙНА РОБОТА НА ЗАНЯТТІ

Ситуаційні задачі

1. Під час видачі лікарських засобів та медичних виробів з аптечного складу обов'язково складається первинний документ. Вкажіть, яким первинним документом оформлюється видача лікарських засобів з аптечного складу:

Відповідь: _____

Тестові завдання для контролю знань:

1. Всі товари аптечного асортименту потребують відповідних умов зберігання. Для контролю за дотриманням вимог в матеріальних кімнатах розміщують:

- а) термометр і гігрометр.
- б) інструкцію зі зберігання.
- в) рекламну інформацію.
- г) карту обліку температури та відносної вологості.
- д) кондиціонер.

2. У приміщеннях для зберігання товарів аптечного асортименту повинна підтримуватись певна температура і вологість повітря. На якій висоті від підлоги повинні розміщуватися термометри і гігрометри ?

- а) 1,5-1,7 м.
- б) 1 м.
- в) 1-1,3 м.
- г) 1,2-1,4 м.
- д) 2 м.

3. В приміщеннях для зберігання лікарських засобів повинна підтримуватись певна температура і вологість повітря. Вкажіть періодичність перевірки температурного режиму та вологості повітря:

- а) 2 рази на добу
- б) 1 раз на добу
- в) 3 рази на добу
- г) 4 рази на добу

д) 1 раз на тиждень

4. Площа приміщення для зберігання різних груп ЛЗ має бути:

- а) 10 м²
- б) 5 м²
- в) 20 м²
- г) 8 м²
- д) 18 м²

5. З аптечного складу відпуск (реалізація) лікарських засобів НЕ проводиться:

- а) аптечним пунктам
- б) аптечним закладам
- в) лікувально-профілактичним закладам
- г) спеціалізованим медичним установам
- д) населенню

6. Аптека здійснює діяльність, пов'язану з обігом наркотичних (психотропних) ЛЗ. Укажіть умови зберігання журналів (книг), у яких здійснюється їх облік

- а) 2 роки не враховуючи поточного
- б) 7 років
- в) 3 роки
- г) 10 років
- д) 5 років не враховуючи поточного

7. Вкажіть умови зберігання наркотичних засобів незалежно від лікарської форми

- а) у закритих вогнетривких сейфах
- б) у шафах
- в) на піддонах
- г) в зоні карантину
- д) на полицях

8. Кімнати і сейфи в аптеках, де зберігаються наркотичні і психотропні ЛЗ та прекурсори, після закінчення робочого дня повинні:

- а) замикатися на ключ
- б) опечатуватися чи пломбуватися і здаватися під охорону
- в) даватися під охорону
- г) пломбуватися
- д) опечатуватися

9. До аптеки, що знаходиться при одній з міських лікарень, постійно надходять наркотичні засоби. Наркотичні лікарські засоби повинні зберігатись у:
- а) звичайній шафі для ліків
 - б) дерев'яних шафах під замком
 - в) металевих шафах під замком
 - г) зачиненому вогнетривкому сейфі
 - д) внутрішньому відділенні сейфа, яка зачиняється на замок
10. Вкажіть загальну площу виробничих приміщень аптечних складів, баз відповідно до чинних Ліцензійних умов
- а) 150 кв.м
 - б) 50 кв.м.
 - в) 250 кв.м.
 - г) 320 кв.м.
 - д) 400 кв.м.
11. Для забезпечення якості ЛЗ під час оптової торгівлі на аптечному складі повинні бути обладнані приміщення (зони) для приймання, зберігання та відпуску ЛЗ. Загальна площа таких приміщень не менше
- а) 150 м²
 - б) 100 м²
 - в) 500 м²
 - г) 80 м²
 - д) 250 м²
12. Вкажіть, який документ обов'язково складається комісією за результатами приймання наркотичних, психотропних ЛЗ та прекурсорів, що надійшли в аптеку
- а) акт результатів інвентаризації
 - б) інвентаризаційний опис
 - в) акт приймання наркотичних, психотропних ЛЗ та прекурсорів
 - г) зведений реєстр
 - д) вибіркового лист
13. Чи можна зберігати хімічні речовини на складах і в лабораторних приміщеннях у тарі без відповідного напису?
- а) можна, якщо ємність тари не перевищує 1 л;
 - б) можна, якщо тара, встановлена на стелажі у спеціальних лотках, на яких є відповідна етикетка;
 - в) заборонено;
 - г) можна, якщо ємність тари не перевищує 3 л;

д) жодної правильної відповіді.

Висновок: _____

Підпис викладача _____

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ №2. БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ.

Протокол №7.

Дата « _____ » _____ 20 ____ р.

ТЕМА «ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ».

НАВЧАЛЬНА МЕТА ЗАНЯТТЯ

Сформувати у студента вміння застосовувати знання безпеки життєдіяльності у майбутній професійній діяльності; створити у студентів мотивацію необхідності ідентифікації небезпек; засвоїти основні принципи і методи забезпечення безпеки життєдіяльності людини.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПІДГОТОВКИ

1. Термінологічно-понятійний апарат безпеки життєдіяльності.
2. Сутність понять «життя» і «життєдіяльність».
3. Основні завдання дисципліни.
4. Аксиома про потенційну небезпеку.
5. Класифікація небезпек.
6. Ризик у безпеці життєдіяльності.
7. Концепція ризику. Керування ризиком.
8. Принципи визначення припустимого рівня негативних факторів стосовно здоров'я людини.
9. Принципи і методи забезпечення безпеки життєдіяльності людини.
10. Основи керування безпекою життєдіяльності.
11. Правове забезпечення безпеки життєдіяльності людини

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бедрій Я.І., Нечай В.Я. Безпека життєдіяльності. Навч. посібник. – Львів: Магнолія, 2007. – С. 11-29.

2. Безпека життєдіяльності: Підручник /В.Г.Цапка, Д.І.Мазоренко, Ю.С.Скобло, Л.М.Тіщенко; за ред.. В.Г.Цапка. – К.: Знання, 2008. – С. 26-86.
3. Джигирей В.С., Жидецький В.Ц. Безпека життєдіяльності. – Львів: Афіша, 2001. – С. 11-20.
4. Желібо Є.П., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: Підручник – К.: «Каравела», 2006. – С. 17-45.

Додаткова

1. Охорона праці та безпека життєдіяльності населення у надзвичайних ситуаціях /Л.В.Кочін, Г.О.Черняков, П.І.Сидоренко та ін.; за ред..І.В.Кочіна.-К.: Здоров'я, 2005.-432 с.
2. Пістун І.П. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник. – Суми: Вид-во «Університетська книга», 2000.

САМОСТІЙНА РОБОТА НА ЗАНЯТТІ

Ситуаційні задачі

1. Обчислити ризик захворювання на грип (в розрахунку за рік), якщо в середньому у гірському селі проживає 750 осіб, а за останні 8 років захворіло 2 особи.

Порівняти обчислений рівень ризику з нормованим (прийнятним на сьогоднішній день) у світовій практиці.

Розв'язок:

Відповідь: _____

2. Визначити індекс ризику виникнення наступних небезпечних подій за даними таблиць 1, 2, 3, 4:

- ✓ часте (20 сигарет в день) та тривале (25 років) тютюнопаління;
- ✓ хірургічного втручання при перитоніті, який розвинувся внаслідок хронічного апендициту;
- ✓ рентгенівського опромінення при проходженні флюорографії;
- ✓ перебування людини на сонці з 12 до 15 год. з метою засмагання.

Таблиця 1.

Категорії серйозності небезпек

Вид небезпеки	Категорія	Опис нещасного випадку
Катастрофічна	I	Смерть або руйнування системи
Критична	II	Серйозна травма, стійке захворювання, суттєве пошкодження у системі
Гранична	III	Незначна травма, короточасне захворювання, пошкодження у системі
Незначна	IV	Менш значні, ніж у категорії III, травми, захворювання, пошкодження у системі

Таблиця 2.

Рівні ймовірності небезпеки

Вид ймовірності небезпеки	Рівень	Опис наслідків
Часта	A	Велика ймовірність того, що подія відбудеться
Можлива	B	Може трапитися декілька разів за життєвий цикл
Випадкова	C	Іноді може відбутися за життєвий цикл
Віддалена	D	Малоймовірна, але можлива подія впродовж життєвого циклу
Неймовірна	E	Настільки малоймовірна, що можна припустити, що така небезпека ніколи не відбудеться

Таблиця 3.

Матриця оцінки ризику

Частота, з якою відбувається подія	Категорія небезпеки			
	I Катастрофічна	II Критична	III Гранична	IV Незначна
(А) ЧАСТО	1А	2А	3А	4А
(В) ВІРОГІДНО	1В	2В	3В	4В
(С) ЧАС ВІД ЧАСУ	1С	2С	3С	4С
(Д) ВІДДАЛЕНО	1Д	2Д	3Д	4Д
(Е) НЕЙМОВІРНО	1Е	2Е	3Е	4Е

Таблиця 4.

Індекс ризику небезпеки

Класифікація ризику	Критерії ризику
1А, 1В, 1С, 2А, 2В, 3А 1Д, 2С, 2Д, 3В, 3С 1Е, 2Е, 3Д, 3Е, 4А, 4В 4С, 4Д, 4Е	Неприпустимий (надмірний) Небажаний (гранично допустимий) Припустимий з перевіркою (прийнятний) Припустимий без перевірки (знехтуваний)

- ✓ часте (20 сигарет в день) та тривале (25 років) тютюнопаління.

Дати характеристику даної небезпечної події _____

Категорія серйозності небезпеки _____

Рівень ймовірності небезпеки _____

Частота, з якою відбувається небезпека _____

Індекс ризику _____

Відповідь: _____

Запропонувати можливі заходи для зниження цього виду небезпеки _____

-
-
-
- ✓ хірургічного втручання при перитоніті, який розвинувся внаслідок хронічного апендициту.

Дати характеристику даної небезпечної події _____

Категорія серйозності небезпеки _____

Рівень ймовірності небезпеки _____

Частота, з якою відбувається небезпека _____

Індекс ризику _____

Відповідь: _____

Запропонувати можливі заходи для зниження цього виду небезпеки _____

- ✓ рентгенівського опромінення при проходженні флюорографії.

Дати характеристику даної небезпечної події _____

Категорія серйозності небезпеки _____

Рівень ймовірності небезпеки _____

Частота, з якою відбувається небезпека _____

Індекс ризику _____

Відповідь: _____

Запропонувати можливі заходи для зниження цього виду небезпеки _____

- ✓ перебування людини на сонці з 12 до 15 год. з метою засмагання.

Дати характеристику даної небезпечної події _____

Категорія серйозності небезпеки _____

Рівень ймовірності небезпеки _____

Частота, з якою відбувається небезпека _____

Індекс ризику _____

Відповідь: _____

Запропонувати можливі заходи для зниження цього виду небезпеки _____

Тестові завдання для контролю знань:

1. Безпека життєдіяльності – це наука про:
 - а) технічні пристрої
 - б) людину і людське співтовариство
 - в) навколишнє середовище, що оточує людину
 - г) небезпеки навколишнього середовища
 - д) процес взаємодії людини з навколишнім середовищем.
2. За джерелами походження небезпеки поділяють на:
 - а) природні, техногенні, соціальні, політичні, воєнні
 - б) побутові, виробничі, спортивні, дорожньо-транспортні
 - в) соціальні, технічні, екологічні
 - г) природні, техногенні, соціальні, політичні
 - д) прості, складні, похідні
3. Ризик – це:
 - а) відношення кількості подій з небажаними наслідками до максимально можливої їх кількості за конкретний період часу
 - б) шкода, яку заподіяла небезпека
 - в) ймовірність заподіяння шкоди з урахуванням її тяжкості
 - г) частота реалізації небезпеки
 - д) потенційна можливість спричинення шкоди
4. Прийнятний рівень ризику у світовій практиці становить (нормоване значення):
 - а) 1/1000
 - б) 10^{-4}
 - в) 1/100000
 - г) $1 \cdot 10^{-8}$
 - д) $1 \cdot 10^{-6}$

5. Принцип нормування полягає в:

- а) поділі об'єкта (системи) на складові, відповідно до потенційних ознак небезпеки
- б) активності оператора, гуманізації діяльності, ліквідації небезпеки
- в) своєчасній подачі інформації
- г) установленні ГДК, ГДР, ГДД
- д) штучному введенні в об'єкт (систему) додаткового чутливого елементу

6. Простір, у якому постійно існують або періодично виникають небезпеки – це:

- а) неосфера
- б) гомосфера
- в) ноксосфера
- г) гоосфера
- д) екзосфера

7. Простір, де перебуває людина в процесі діяльності називається:

- а) неосфера
- б) гомосфера
- в) ноксосфера
- г) ноосфера
- д) екзосфера

8. За часом прояву небезпеки поділяють:

- а) імпульсивні і перманентні.
- б) перманентні і кумулятивні.
- в) імпульсивні і кумулятивні.
- г) кумулятивні, імпульсивні, перманентні.
- д) активні і пасивні

9. За сферою прояву небезпеки поділяють:

- а) імпульсивні і кумулятивні.
- б) побутова, виробнича, службова, спортивна
- в) космос, атмосфера, літосфера, гідросфера.
- г) активні і пасивні.
- д) соціальна, технічна, екологічна, дорожньо-транспортна

10. За ступенем припустимості ризик буває:

- а) знехтуваний, виправданий, фізичний
- б) невинуватий, гранично-допустимий, надмірний
- в) економічний, надмірний, допустимий
- г) знехтуваний, прийнятний, гранично-допустимий, надмірний
- д) політичний, гранично-допустимий, прийнятний

11. Життєдіяльність це:

- а) специфічна форма активності людини
- б) одна з форм існування матерії
- в) стан захищеності особи від ризику зазнати шкоди
- г) збалансований стан людини
- д) процес взаємодії людини з навколишнім середовищем.

12. Діяльність

- а) процес взаємодії людини з навколишнім середовищем
- б) специфічна людська форма активного відношення до навколишнього середовища
- в) пасивна форма небезпеки
- г) захист здоров'я людини
- д) вершина розвитку всього живого на землі

13. До комбінованих небезпек належать:

- а) природно-техногенні, ґрунтові, психофізіологічні
- б) природно-техногенні, природно-соціальні, соціально-техногенні
- в) природно-соціальні, санітарно-гігієнічні, організаційні
- г) злочинність та криміналізація, організаційні
- д) технічні, санітарно-гігієнічні, організаційні, психофізіологічні

14. За джерелами походження небезпеки поділяють на:

- а) природні, техногенні, соціальні, політичні, воєнні
- б) побутові, виробничі, спортивні, дорожньо-транспортні
- в) соціальні, технічні, екологічні
- г) природні, техногенні, соціальні, політичні
- д) прості, складні, похідні

15. За наслідками небезпеки поділяють на:

- а) побутові, виробничі, спортивні, шляхово-транспортні
- б) зниження нормального фізичного, психічного, емоційного рівня життєдіяльності людини, пожежі
- в) прості, складні, похідні
- г) активні, пасивні
- д) імпульсивні, кумулятивні, перманентні

Висновок: _____

Підпис викладача _____

Протокол №8.

Дата «_____» _____ 20____ р.

ТЕМА «ЛЮДИНА В СИСТЕМІ «ЛЮДИНА – ЗОВНІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ»

НАВЧАЛЬНА МЕТА ЗАНЯТТЯ

Сформувати у студента систему знань про функціональні системи організму людини в забезпеченні його безпеки життєдіяльності та захисні функції організму, режим праці та відпочинку людини, а також мотивацію щодо необхідності збереження власного здоров'я та здоров'я оточуючих.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПІДГОТОВКИ

1. Людина як біоенергетична система.
2. Єдність біологічних систем організму.
3. Функціональні системи організму людини в забезпеченні його безпеки життєдіяльності.
4. Захисні функції організму.
5. Роль рецепторів і аналізаторів організму людини в оцінюванні факторів зовнішнього середовища.
6. Закон Вебера-Фехнера.
7. Психологічні фактори, що визначають особисту безпеку людини.
8. Психофізіологічний стан організму людини та його залежність від зовнішніх подразників.
9. Раціональні режими праці і відпочинку людини.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бедрій Я.І., Нечай В.Я. Безпека життєдіяльності. Навч. посібник. – Львів: Магнолія, 2007. – С. 30-42.
2. Безпека життєдіяльності: Підручник /В.Г.Цапка, Д.І.Мазоренко, Ю.С.Скобло, Л.М.Тіщенко; за ред.. В.Г.Цапка. – К.: Знання, 2008. – С. 86-140.
3. Джигирей В.С., Жидецький В.Ц. Безпека життєдіяльності. – Львів: Афіша, 2001. – С. 23-48.
4. Желібо Є.П., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: Підручник – К.: «Каравела», 2006. – С. 51-81.

5. Залеський І.І., Клименко М.О. Екологія людини: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія». 2005. – С. 205-213.

Додаткова

1. Охорона праці та безпека життєдіяльності населення у надзвичайних ситуаціях /І.В.Кочін, Г.О.Черняков, П.І.Сидоренко та ін.; за ред..І.В.Кочіна.-К.: Здоров'я, 2005.-432 с.

2. Пістун І.П. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник. – Суми: Вид-во «Університетська книга», 2000.

САМОСТІЙНА РОБОТА НА ЗАНЯТТІ

Ситуаційна задача

1. Користуючись законом Вебера-Фехнера, визначити величину відчуття від впливу акустичного джерела з інтенсивністю $I^1 = 10$ дБ, $I^2 = 40$ дБ, $I^3 = 110$ дБ. Вважати значення коефіцієнта $C = 0,1$; значення абсолютної граничної величини $I^0 = 0,2 \times 10^{-3}$ дБ.

Розв'язок:

Відповідь до задачі: _____

Тестові завдання для контролю знань:

1. Шкірний аналізатор складається з відчуттів:
- а) тактильних
 - б) температурних
 - в) больових
 - г) рухових
 - д) всі відповіді вірні
2. Людині притаманні такі види поведінки:
- а) інстинкт, навички
 - б) реакція на подразнення
 - в) інстинкт, навички, свідомо поведінка
 - г) адекватна, неадекватна
 - д) реакція на слова, дії

3. Сукупність взаємодіючих утворень периферичної і центральної нервової системи, які здійснюють сприймання та аналіз інформації про явища, що відбуваються як у навколишньому середовищі, так і всередині самого організму – це:

- а) рецептори
- б) аналізатори
- в) гомеостаз
- г) психіка
- д) чутливість

4. У сучасній фізіології, враховуючи анатомічну єдність і спільність функцій, розрізняють:

- а). шість аналізаторів
- б). п'ять аналізаторів
- в). вісім аналізаторів
- г). сім аналізаторів
- д). десять аналізаторів

5. Психофізіологічний закон Вебера-Фехнера:

- а). інтенсивність відчуттів пропорційна логарифму інтенсивності подразника
- б). спроможність аналізаторів пропорційна логарифму інтенсивності подразника
- в). інтенсивність подразника пропорційна логарифму інтенсивності відчуттів
- г). інтенсивність властивостей аналізаторів пропорційна логарифму інтенсивності механорецепторів
- д). інтенсивність відчуттів обернено пропорційна логарифму інтенсивності подразника

6. В системі взаємодії людини з об'єктами навколишнього середовища головними або домінуючими при виявленні небезпеки виступають такі аналізатори:

- а). вісцеральний, нюховий
- б). руховий, смаковий
- в). зоровий, слуховий, шкірний
- г). вестибулярний, зоровий
- д). шкірний, нюховий, смаковий

7. Короткочасні процеси отримання, переробки інформації та обміну нею – це:

- а). психічні властивості
- б). психічні стани
- в). психічні процеси
- г). поведінка
- д). свідомість

8. Дії, вчинки, які успадковуються людиною – це:

- а). інстинктивна поведінка
- б). свідомо поведінка

- в). поведінка за навичками
- г). фізіологічні властивості
- д). психологічні властивості

9. Стан внутрішньої динамічної рівноваги природної системи, що підтримується регулярним поновленням основних її структур, матеріально-енергетичного складу і постійною функціональною саморегуляцією у всіх її ланках – це:

- а). нервова система
- б). психіка
- в) гомеостаз
- г) аналізатори
- д) регуляторний апарат

10. Сталі душевні якості, що утворюються у процесі життєдіяльності людини і характеризують її здатність відповідати на певні дії адекватними психічними діями – це:

- а) психіка
- б) психічні властивості
- в) психічні стани
- г) психічні процеси
- д) інстинктивна поведінка

11. Дії, які склалися і застосовуються у навчанні до автоматизму або шляхом спроб і помилок, або шляхом тренувань – це:

- а) свідома поведінка
- б) поведінка за навичками
- в) інстинктивна поведінка
- г) звички
- д) психічні стани

12. Відображення порівняно тривалих душевних переживань, що впливають на життєдіяльність людини – це:

- а) психічні стани
- б) психічні властивості
- в) психічні процеси
- г) психіка
- д) інстинктивна поведінка

13. Праця – це:

- а) рівень небезпеки
- б) цілеспрямована діяльність людини
- в) необхідні умови існування людини
- г) прояви небезпек

д) вища форма людської діяльності

14. Інформацію про зовнішнє і внутрішнє середовище людина отримує за допомогою:

- а) ендокринної системи
- в) сенсорних систем
- в) інтернет-зв'язок
- г) комунікаційних систем
- д) соціальної системи

15. Від яких факторів залежить нормальне функціонування організму в процесі праці

- а) ризику
- б) психофізіологічних, санітарно-гігієнічних
- в) соціальних
- г) політичних
- д) санітарно-гігієнічних, естетичних

16. Для відновлення працездатності при виконанні роботи, яка вимагає значних фізичних зусиль, рекомендуються перерви:

- а) упродовж 20-25 хв.
- б) упродовж 10-12 хв.
- в) упродовж 5-10 хв.
- г) упродовж 15-20 хв.
- д) упродовж 25-30 хв.

17. Шкірний аналізатор складається з відчуттів:

- а) тактильних
- б) температурних
- в) больових
- г) рухових
- д) всі відповіді вірні

18. Під психологією безпеки слід розуміти

- а) застосування психологічних знань для забезпечення безпеки життєдіяльності людини
- б) психофізіологічний стан організму людини
- в) причини аварійності і травматизму на виробництві
- г) ланку в структурі заходів по забезпеченню безпеки життєдіяльності людини
- д) психічні напруги

19. При виконанні особливо важких робіт більш ефективним є поєднання роботи із відпочинком:

- а) упродовж 20-25хв.
- б) упродовж 10-12 хв.
- в) упродовж 5-10хв.
- г) упродовж 15-20хв.
- д) упродовж 25-30хв.

20. Умови збереження високої працездатності людини

- а) праця тільки в нічний час
- б) праця тільки в денний час
- в) дотримання відповідного режиму праці і відпочинку
- г) праця тільки в ранковий час
- д) підтримка оптимального темпу під час роботи

Висновок: _____

Підпис викладача _____

Протокол №9.

Дата « ____ » _____ 20 ____ р.

ТЕМА «ЗНАЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В СИСТЕМІ «ЛЮДИНА – ЗОВНІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ»

НАВЧАЛЬНА МЕТА ЗАНЯТТЯ

Оволодіти теоретичними основами екосистемного підходу та загальною схемою вивчення впливу комплексу чинників навколишнього середовища на безпеку життєдіяльності та здоров'я населення.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПІДГОТОВКИ

1. Характеристика зовнішнього середовища.
2. Класифікація та характеристика середовища життєдіяльності людини.
3. Класифікація та характеристика негативних факторів середовища існування людини.
 - 3.1. Фізичні та енергетичні фактори.
 - 3.2. Хімічні фактори.
 - 3.3. Біологічні антропогенні негативні фактори.
 - 3.4. Психофізичні фактори та соціальні небезпеки.

5. Методи і засоби захисту людини від несприятливого впливу зовнішніх факторів.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бедрій Я.І., Нечай В.Я. Безпека життєдіяльності. Навч. посібник. – Львів: Магнолія, 2007. – С. 176-289.
2. Безпека життєдіяльності: Підручник /В.Г.Цапка, Д.І.Мазоренко, Ю.С.Скобло, Л.М.Тіщенко; за ред.. В.Г.Цапка. – К.: Знання, 2008. – С. 142-164.
3. Джигирей В.С., Жидецький В.Ц. Безпека життєдіяльності. – Львів: Афіша, 2001. – С. 73-120.
4. Желібо Є.П., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: Підручник – К.: «Каравела», 2006. – С. 100-179.
5. Залеський І.І., Клименко М.О. Екологія людини: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія». 2005. – С. 36-173.

Додаткова

1. Охорона праці та безпека життєдіяльності населення у надзвичайних ситуаціях /І.В. Кочін, Г.О. Черняков, П.І. Сидоренко та ін.; за ред. І.В. Кочіна.-К.: Здоров'я, 2005.-432 с.
2. Пістун І.П. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник. – Суми: Вид-во «Університетська книга», 2000.

САМОСТІЙНА РОБОТА НА ЗАНЯТТІ

Ситуаційні задачі

1. Дати гігієнічну характеристику забруднення атмосферного повітря, в якому середньодобові концентрації хімічних речовин складають: SO_2 - $0,1 \text{ мг/м}^3$, CO - $0,9 \text{ мг/м}^3$, NO_2 - $0,06 \text{ мг/м}^3$, фенол - $0,004 \text{ мг/м}^3$. ГДК вказаних речовин відповідно: 0,05; 3; $0,12$ і $0,008 \text{ мг/м}^3$. При одночасній присутності ці речовини виявляють комбіновану дію по типу сумації. За даними таблиць 1, 2, дати орієнтовну оцінку стану здоров'я населення, яке проживає в даних умовах.

Таблиця 1

**Орієнтовна оцінка здоров'я населення
за інтенсивністю забруднення атмосферного повітря**

Кратність перевищення ГДК Атмосферних забруднень	Очікуваний стан здоров'я населення
1	Зміни в стані здоров'я відсутні
2-3	Порушення деяких функціональних показників
4-7	Виражені фізіологічні зміни
8-10	Ріст специфічної та неспецифічної захворюваності
100	Гострі отруєння
500	Смертельні отруєння

Таблиця 2

Орієнтовний перелік забрудників атмосферного повітря у зв'язку з їх можливим впливом на рівень розповсюдженості деяких груп хвороб

Патологія	Фактори
Хвороби системи кровообігу	Оксиди сірки, вуглецю і азоту, фенол, бензол, аміак, сірководень, етилен, пропілен, бутилен, жирні кислоти, ртуть
Хвороби нервової системи	Оксиди сірки, вуглецю і азоту, хром, сірководень, диоксид кремнію, формальдегід, ртуть
Хвороби органів дихання	Пил, оксиди сірки, вуглецю і азоту, сірчистий ангідрид, фенол, аміак, вуглеводні, диоксид кремнію, хлор, акролеїн, фотооксиданти, ртуть
Хвороби органів травлення	Сірковуглець, сірководень, пил, оксиди азоту, хлор, фенол, фтор, диоксид кремнію
Хвороби крові	Оксиди сірки, вуглецю і азоту, вуглеводні, азотистоводнева кислота, етилен, пропілен, амілен, сірководень
Хвороби сечовидільної системи	Сірковуглець, оксид и диоксид вуглецю, вуглеводні, сірководень, етилен, оксид бури, бутилен, амілен,

	свинець, кадмій, ртуть
Злоякісні новоутворення	Канцерогени, акролеїн, фотооксиданти (оксиди азоту, озон, поверхнево-активні речовини, формальдегід, вільні радикали, органічні перекиси), сірковуглець, СО, СО ₂ , сірководень, етилен, бутилен, амілен, оксиди сірки

Розв'язок:

Відповідь до задачі: _____

Тестові завдання для контролю знань:

- Отруєння всього організму з переважним порушенням енергетичного обміну це:
 - а) загальнотоксична дія
 - б) вибіркова дія
 - в) подразнююча дія
 - г) Задушлива дія
 - д) Канцерогенна дія
- Ультразвук – це:
 - а) Шум з частотою від 16 до 20000 Гц
 - б) Шум з частотою нижче 16 Гц
 - в) Шум з частотою вище 20000 Гц
 - г) Шум з частотою 1000 Гц
 - д) Різновид імпульсного шуму
- При дії виробничих отрут ефект потенціювання виникає:
 - а) Коли одна речовина посилює дію іншої
 - б) Коли одна речовина послаблює дію іншої
 - в) Коли одна речовина діє не залежно від іншої
 - г) Коли діє тільки одна речовина
 - д) Коли дія двох речовин сумується
- Кумуляція виробничих отрут – це явище, коли:
 - а) Речовина проникає в організм
 - б) Речовина накопичується в організмі
 - в) Речовина руйнується в організмі
 - г) Речовина виводиться з організму

д) Речовина метаболізується в організмі

5. Чинник, дія якого за певних умов призводить до захворювання та зниження працездатності – це:

- а) шкідливий
- б) небезпечний
- в) негативний
- г) травмуючий
- д) немає правильної відповіді

6. В залежності від потужності та засобів їх зміни (модуляції) дія ЕМП на здоров'я людини може бути:

- а) позитивна, негативна, шкідлива;
- б) нейтральною, небезпечна, шкідлива;
- в) шкідливою;нейтральною;корисною (терапевтичною, лікувальною);
- г) негативна, небезпечна;
- д) нейтральна, небезпечна

7. Максимальна кількість небезпечних хімічних речовин в одиниці об'єму (повітря, води чи інших рідин) чи маси (харчових продуктів), яка у разі щоденного надходження до організму протягом необмежено тривалого часу не викликає в організмі патологічних відхилень, а також негативних змін у нащадків – це:

- а) гранично допустима концентрація
- б) гранично допустимий рівень негативного чинника
- в) норма негативного чинника
- г) рівень негативного чинника
- д) уражаючий чинник

8. Вплив електромагнітних полів (ЕМП) на організм людини залежить від:

- а) щільності потоку енергії, частоти випромінювання
- б) тривалості впливу, режиму опромінення
- в) розмірів опромінюваної поверхні тіла
- г) індивідуальних особливостей організму
- д) всі відповіді правильні

9. В зоні впливу ЕМП людина зазнає впливу:

- а) хімічного, фізичного
- б) теплового, біологічного
- в) механічного, психічного
- г) позитивного, негативного
- д) шкідливого, небезпечного

10. Електромагнітне випромінювання в діапазоні довжин хвиль 0,1-1000 мкм – це:
- а) ультрафіолетове випромінювання
 - б) лазерне випромінювання
 - в) іонізуюче випромінювання
 - г) β -випромінювання
 - д) γ -випромінювання
11. Джерела ЕМП поділяють на:
- а) природні, штучні
 - б) позитивні, негативні
 - в) шкідливі, нейтральні
 - г) малі, великі
 - д) високо-, низькочастотні
12. Найбільш уразливим до дії лазерного випромінення є:
- а) кістки
 - б) печінка
 - в) очі
 - г) кров
 - д) легені
13. Небезпечні та шкідливі мікро- та макроорганізми, продукти їх життєдіяльності та життєдіяльності людей – це:
- а) хімічні чинники
 - б) шкідливі чинники
 - в) біологічні чинники
 - г) небезпечні чинники
 - д) негативні чинники
14. За характером дії на організм людини хімічні речовини поділяються на:
- а) загальнотоксичні
 - б) подразнюючі, сенсibiliзуючі
 - в) канцерогенні
 - г) мутагенні
 - д) всі відповіді правильні
15. Дайте визначення поняттю «денатуроване навколишнє середовище»
- а) ноосфера
 - б) забруднене природне оточуюче середовище
 - в) виробниче середовище
 - г) середовище проживання
 - д) побутове середовище

16. Чинник, дія якого за певних умов призводить до травми або іншого різкого погіршення здоров'я – це:

- а) шкідливий
- б) небезпечний
- в) негативний
- г) травмуючий
- д) немає правильної відповіді

17. За природою походження активні негативні чинники поділяються на:

- а) фізичні (механічні; термічні; електричні; електромагнітні);
- б) хімічні;
- в) біологічні;
- г) психофізіологічні
- д) всі відповіді правильні

18. ЕМП поділяють на поля:

- а) високої, ультрависокої, надзвичайно високої частоти
- б) малої, середньої, високої частоти
- в) надзвичайно високої, високої, низької частоти
- г) позитивні, негативні
- д) шкідливі, небезпечні

19. Який чинник визначає ступінь шкідливої дії шуму на організм

- а) частота і інтенсивність шуму
- б) довжина хвилі
- в) амплітуда
- г) тони та обертони звукових коливань
- д) тембр

20. Що таке інфразум? Це шум з частотою:

- а) більше 200 Гц
- б) 16-20 000 Гц
- в) нижче 16 Гц
- г) 20 000 - 30 000 Гц
- д) більше 100 Гц

Висновок: _____

Підпис викладача _____

Протокол №10

Дата «_____» _____ 20__ р.

ТЕМА «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ».

НАВЧАЛЬНА МЕТА ЗАНЯТТЯ

Оволодіти теоретичними основами та загальною схемою вивчення впливу комплексу чинників навколишнього середовища на здоров'я населення, засобами боротьби з наркоманією, токсикоманією, алкоголізмом, тютюнопалінням, методами впровадження їх у практику охорони здоров'я населення.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПІДГОТОВКИ

1. Поняття та критерії здоров'я (загальнопатологічне, популяційне, індивідуальне теоретичне, індивідуальне фактичне).
2. Духовний, психічний, фізичний, соціальний аспекти здоров'я людини.
3. Валеологія та санологія, визначення, сутність і предмет їх вивчення.
4. Показники індивідуального здоров'я людини.
5. Здоров'я і патологія.
6. Фактори, що забезпечують стабільність здоров'я.
7. Фактори ризику та групи ризику.
8. Поняття про спосіб життя, його особливості у сучасних умовах.
9. Способи загартування організму.
10. Механізм шкідливого впливу на організм людини алкоголю, тютюнопаління і наркотиків.
11. Методи боротьби із шкідливими звичками.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бедрій Я.І., Нечай В.Я. Безпека життєдіяльності. Навч. посібник. – Львів: Магнолія, 2007. – С. 127-170.
2. Джигирей В.С., Жидецький В.Ц. Безпека життєдіяльності. – Львів: Афіша, 2001. – С. 61-71.
3. Залеський І.І., Клименко М.О. Екологія людини: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія». 2005. – С. 174-243.

Додаткова

1. Охорона праці та безпека життєдіяльності населення у надзвичайних ситуаціях /І.В.Кочін, Г.О.Черняков, П.І.Сидоренко та ін.; за ред.І.В.Кочіна.-К.: Здоров'я, 2005.-432 с.

2. Пістун І.П. Безпека життєдільності: Навч. посібник. – Суми: Вид-во «Університетська книга», 2000.

САМОСТІЙНА РОБОТА НА ЗАНЯТТІ

На підставі вивченого теоретичного матеріалу заповнити таблицю 1 із зазначенням приблизної питомої ваги групи чинників.

Таблиця 1.

№ з/п	Група чинників ризику	Чинники ризику, що входять в групу	Приблизна питома вага групи чинників, %
1.	Спосіб життя	Паління. Нераціональне харчування. Вживання алкоголю. Шкідливі умови праці. Стресові ситуації. Гіподинамія. Погані матеріально-побутові умови. Низький освітній і культурний рівень життя.	50
2.	Генетичні чинники	Схильність до спадкових захворювань	20
3.	Навколишнє середовище	Забруднення води, повітря, ґрунту. Різкі зміни атмосферних явищ.	20
4.	Медичні чинники	Неефективність профілактичних заходів. Низька якість та несвоєчасність медичної допомоги.	10

Тестові завдання для контролю знань:

1. Здоров'я - це:

- а) стан відсутності хвороб і фізичних вад
- б) стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і фізичних вад
- в) стан повного фізичного і духовного благополуччя
- г) стан фізичного і соціального благополуччя
- д) стан коли людина почувається комфортно

2. Визначають наступні рівні здоров'я:

- а) індивідуальний, колективний, суспільний
- б) державний, особистий, колективний

- в) індивідуальний, груповий, суспільний
- г) особистий, груповий, державний
- д) індивідуальний, суспільний, державний

3. Валеологія - це наука про:

- а) хвороби
- б) вади
- в) оздоровлення
- г) здоров'я
- д) загартування

4. Теорія і практика охорони укріплення і відновлення здоров'я - це:

- а) санологія.
- б) валеологія.
- в) соціологія.
- г) біологія.
- д) фізіологія.

5. До внутрішніх подразників відносять:

- а) спадковість, температура, АТ
- б) погіршення генетичного фонду популяції, схильність до спадкових хвороб, спосіб життя
- в) шкідливі звички, тип нервової системи, вік
- г) спосіб життя, пульс, АТ
- д) генетичний фонд популяції, спосіб життя, стать

6. Термін "Валеологія" запропонував:

- а) Брехман
- б) Казначеев
- в) Бернард
- г) Мечніков
- д) Павлов

7. Масаж впливає на тканини:

- а) рефлекторно механічно
- б) послаблюючи механічно
- в) подразнюючи механічно
- г) рефлекторно динамічно
- д) подразнюючи динамічно

8. Гірудотерапія – це лікування:

- а) пиявками

- б) бджолами
- в) отрутами
- г) рослинами
- д) грязями

9. Апітерапія – це лікування:

- а) ліками рослинного походження
- б) продуктами бджільництва
- в) мікродозами отрут
- г) пиявками
- д) водою

10. За яким параметрам судять про величину фізичного навантаження?

- а) ЧСС, ЧД, глибина дихання, хвилинного та ударного об'ємів серця, АТ
- б) температури тіла, ЧСС, ЧД, показників динамометрії
- в) АТ, пульсу, величини венозного тиску, показників крові
- г) температура тіла, показників крові, пульсу, ЧД
- д) глибини і частоти дихання, АТ, температури тіла

11. Система поглядів, яка формується в людини впродовж життя під впливом різних чинників на проблему здоров'я – це:

- а) звичка
- б) поведінка
- в) спосіб життя
- г) біологічні потреби
- д) шкідливі звички

12. Швидше і згубніше за все алкоголь діє на клітини:

- а) головного мозку
- б) серця
- в) печінки
- г) нирок
- д) судин

13. Стан періодичної або хронічної інтоксикації натуральною або синтетичною наркотичною речовиною, що характеризується потягом до даної речовини, а також психічною і фізичною залежністю від ефекту цієї речовини, називається:

- а) наркоманія
- б) звикання
- в) шкідлива звичка
- г) біологічна потреба
- д) ейфорія

14. Болісний стан людини, що викликається гострою потребою в новій дозі - це:
- а) алкоголізм
 - б) наркоманія
 - в) токсикоманія
 - г) абстинентний синдром
 - д) психічна залежність
15. Звички формуються під впливом:
- а) темпераменту
 - б) характеру
 - в) спадковості та умов життя
 - г) поведінки
 - д) емоцій
16. Вдихання летючих елементів, зловживання речовинами, що не віднесені до наркотичних і не взяті як такі під контроль, але які викликають явища звикання і хворобливу пристрасть, вважають:
- а) наркоманією
 - б) токсикоманією
 - в) шкідливою звичкою
 - г) наслідуванням
 - д) психічною залежністю
17. Тяжке захворювання, яке спричинене регулярним вживанням алкоголю, нездоланний потяг до алкоголю, який пов'язаний з психічною і фізичною залежністю від нього, що призводить до психічних розладів і деградації особистості – це:
- а) пияцтво
 - б). звичка
 - в) алкоголізм
 - г) шкідлива звичка
 - д) спосіб життя
18. Друга а стадія наркозалежності – це:
- а) наслідування
 - б) ейфорія
 - в) психічна залежність
 - г) фізична залежність
 - д) зміна поведінки
19. Після відмови від тютюнопаління у людини можуть з'явитися:

- а) головний біль
- б) запаморочення
- в) дратівливість
- г) слабкість
- д) всі відповіді правильні

20. Непомірне вживання спиртних напоїв людьми, у яких не сформувався синдром залежності від алкоголю - це:

- а) пияцтво
- б) звичка
- в) алкоголізм
- г) шкідлива звичка
- д) спосіб життя

21. Дія будь-якого наркотика має наступні фази:

- а) початкова, середня, пізня
- б) напруги, задоволення
- в) ейфорії, залежності, абстиненції
- г) ейфорії, абстиненції
- д) початкова, залежності, абстиненції

22. Найбільш радіоактивний елемент, який міститься у тютюні :

- а) полоній-210
- б) цезій-137
- в) йод-131
- г) стронцій-90
- д) барій-140

Висновок: _____

Підпис викладача _____

Протокол №11

Дата «_____» _____ 20__ р.

ТЕМА «БЕЗПЕКА ХАРЧУВАННЯ ЯК СКЛADOVA БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ»

НАВЧАЛЬНА МЕТА ЗАНЯТТЯ

Засвоїти основні заходи захисту продуктів харчування від забруднення ксенобіотиками.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПІДГОТОВКИ

1. Вплив харчування на життєдіяльність людини.

2. Класифікація небезпечних чинників харчових продуктів.
3. Показники якості і безпеки харчових продуктів.
4. Харчові добавки як можливі забруднювачі.
5. Пестициди, визначення, класифікація.
6. Наслідки забруднення харчових продуктів пестицидами.
7. Генетично модифіковані продукти та їх небезпека для здоров'я людини.
8. Радіонукліди у харчових продуктах. Харчування в умовах радіаційного забруднення.
9. Токсичні речовини у продуктах харчування: допустимі фонові залишки, максимально допустимий рівень залишків у харчових продуктах.
10. Методика зменшення кількості речовин-забруднювачів у харчових продуктах.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Гігієна харчування з основами нутриціології. / В.І. Ципріян та ін. Навч. посібник. – К.: Здоров'я, 1999. – С.34-88
2. Гігієна харчування з основами нутриціології: Підручник; у 2 кн. – Кн. 2 / В.І. Ципріян, І.Т. Матасар, В.І. Слободкін та ін.; За ред. проф. В.І. Ципріяна. – К.: Медицина, 2007. – С.7-21, 293-368
3. Залеський І.І., Клименко М.О. Екологія людини: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія». 2005. – С. 187-205.

Додаткова

1. Фізіологія та гігієна харчування / Смоляр В.І. – К.: Здоров'я, 2000. – 336 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА НА ЗАНЯТТІ

Ситуаційні задачі

1. Упродовж доби людина, масою 70 кг, вживала наступні харчові продукти:

№ з/п	Назва продукту	Вага (г)	Вміст нітратів
1	сир звичайний	200,0	20 мг/кг
2	сметана	150,0	15 мг/кг
3	сир твердий	20,0	10 мг/кг
4	картопля	200,0	45 мг/кг
5	молоко	200,0	20 мг/дм ³
6	вода	1500,0	60 мг/дм ³
7	огірки	100,0	70 мг/кг
8	помідори	100,0	60 мг/кг

Гранично допустима добова доза нітратів складає 5 мг/кг маси тіла людини з усіх джерел надходження, а всього не більше 350 мг.

Розрахувати та оцінити екологічне навантаження - добову дозу надходження нітратів в організм людини з вказаних джерел.

Розв'язок:

Відповідь до задачі: _____

2.Оцінити санітарний стан ґрунту за вмістом пестицидів та прогнозувати стан здоров'я населення, яке проживає на даній території за даними таблиці 1.

Показники забруднення ЕХР	Вміст ЕХР у ґрунті, мг/кг		ГДК ЕХР, мг/кг
	I проба	II проба	
ДДТ	0,6	0,005	0,1
Гексахлорциклогексан	0,2	0,08	0,1

Таблиця 1

Орієнтовна шкала оцінки стану здоров'я населення в залежності від рівнів забруднення ґрунту екзогенними хімічними речовинами (ЕХР)

Зміни в стані здоров'я населення	Рівень перевищення ГДК пестицидів в ґрунті
Мінімальні фізіологічні порушення	< 4
Суттєві фізіологічні порушення	4—10
Підвищення частоти захворюваності по окремих нозологічних формах і групах захворювань	11—119
Хронічні отруєння	120—199
Гострі отруєння	200—999
Смертельні отруєння	> 1000

Розв'язок:

Відповідь до задачі: _____

3. Заповнити таблицю «Шляхи надходження радіонуклідів в організм, особливості накопичення та виведення»:

Дозоутворюючий радіонуклід	Хімічна формула	Шляхи надходження в організм (від найбільш до найменш значимих)	Органи та структури, в яких накопичується радіонуклід	Шляхи виведення з організму
Стронцій				
Цезій				
Йод				

Тестові завдання для контролю знань:

1. Сукупність властивостей, що визначають придатність продуктів для харчування населення – це:

- а) безпечність харчових продуктів
- б) якість харчових продуктів
- в) раціональне харчування
- г) асиміляція
- д) дисиміляція

2. Відсутність токсичного, канцерогенного, мутагенного чи будь-якого іншого несприятливого впливу продуктів харчування на організм людини при споживанні у рекомендованих кількостях, називають:

- а) безпечне харчування
- б) раціональне харчування
- в) якість харчових продуктів
- г) забрудненість харчових продуктів
- д) якісне харчування

3. Природні або синтетичні речовини, які самі по собі звичайно не використовуються як їжа, а свідомо вводяться у харчові продукти на різних

стадіях виробництва, перевезенні і зберігання з метою надання їм необхідних властивостей, характерних органолептичних показників, називаються:

- а) харчові добавки
- б) допустимі продукти
- в) консерванти
- г) біологічно-активна добавка
- д) ароматизатори

4. Максимальна кількість ксенобіотика в мг на 1 кг тіла людини, надходження якої з їжею щоденно протягом усього життя не може негативно вплинути на стан здоров'я нинішнього та майбутнього поколінь з урахуванням сучасних наукових положень – це:

- а) допустима добова доза
- б) гранично допустима концентрація
- в) безпечна кількість
- г) токсичність
- д) шкідлива доза

5. Використання харчових добавок (особливо синтетичних) виправдане лише тоді, коли досягається:

- а) технологічний
- б) економічний
- в) соціальний ефект
- г) коли їх не можна замінити
- д) всі відповіді правильні

6. Продукт, який в повній мірі відповідає вимогам Державного стандарту, називається:

- а) умовно придатний продукт
- б) доброякісний продукт
- в) безпечний продукт
- г) очищений продукт
- д) стандартний продукт

7. Головна вимога до харчових добавок – це:

- а) безпечність
- б) якість
- в) допустима добова доза
- г) гранично-допустима концентрація
- д) зниження токсичності

8. Фізіологічно повноцінне харчування людей з урахуванням їх статі, віку, характеру трудової діяльності, особливостей клімату та інших чинників, називають:

- а) раціональне харчування
- б) обмін речовин
- в) ферментативна активність
- г) асиміляція
- д) дисиміляція

9. Доза токсичності хімічної речовини на організм людини вимірюється у:

- а) мг/кг
- б) г/кг
- в) мл/кг
- г) $\text{мг/мм}^{3\text{д}}$, г/мм^2

10. Який з нижче перерахованих технологічних процесів приготування їжі не доцільно використовувати при приготуванні продуктів з підвищеним вмістом радіонуклідів (оскільки внаслідок цієї обробки радіонукліди залишаються в продуктах):

- а) промивання
- б) вимочування
- в) варіння
- г) смаження
- д) заморожування

11. Скільки класів небезпек існує за гігієнічною класифікацією пестицидів:

- а) два
- б) три
- в) чотири
- г) п'ять
- д) шість

12. Період напіввиведення цезію-137 з організму людини у віці до одного року становить:

- а) 3 доби
- б) 9 діб
- в) 38 діб
- г) 90 діб
- д) 30 діб

13. Через нестачу кальцію та білка в раціоні харчування людини, всмоктуваність стронцію-90 у травному тракті людини може підвищитись до:

- а) 5-10%
- б) 20-30%
- в) 30-40%
- г) 50-60%
- д) 70-80%

14. Пестицид якого класу небезпеки (згідно гігієнічної класифікації пестицидів) не підлягає впровадженню в практику:

- а) I класу
- б) II класу
- в) III класу
- г) IV класу
- д) V класу

15. Період напіввиведення цезію-137 з організму людини у віці від 1 до 9 років становить:

- а) 3 доби
- б) 9 діб
- в) 38 діб
- г) 90 діб
- д) 30 діб

16. Технології модифікації чи додавання генів до живих організмів – це:

- а) селекція
- б) генетична модифікація
- в) біотехнології
- г) синтез
- д) асиміляція

17. Період напіввиведення цезію-137 з організму людини у віці до 30 років становить:

- а) 3 доби
- б) 9 діб
- в) 38 діб
- г) 90 діб
- д) 30 діб

18. Організм, що містить нову комбінацію генетичного матеріалу, отриманого з використанням генетичної інженерії, називається:

- а) біологічний організм

- б) генетично-модифікований організм
- в) шкідливий чинник
- г) небезпечний організм
- д) біологічна зброя

19. Як джерела внутрішнього опромінення найбільш небезпечними є радіонукліди:

- а) йоду
- б) цезію
- в) стронцію
- г) плутонію
- д) всі відповіді вірні

20. Які продукти мають за рахунок пігментних речовин антоціани з радіозахисними властивостями:

- а) чорна смородина
- б) чорноплідна горобина
- в) столовий буряк
- г) темні сорти винограду
- д) всі відповіді вірні

Висновок: _____

Підпис викладача _____

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

1. Основні терміни та визначення в галузі охорони праці: охорона праці, умови праці, шкідливий виробничий фактор, небезпечний виробничий фактор, безпечні умови праці, робоче місце, техніка безпеки.
2. Загальні питання охорони праці в фармації.
3. Правові основи охорони праці (Конституція України, Кодекс законів про працю, Закон України «Про охорону праці»).
4. Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП): визначення, основні вимоги та ознаки. Структура НПАОП. Реєстр НПАОП.
5. Національні стандарти України з охорони праці. Система стандартів безпеки праці (ССБП). Санітарні, будівельні норми, інші загальнодержавні документи з охорони праці.
6. Акти з охорони праці, що діють в аптечних закладах, їх склад, структура, розробка та затвердження. Інструкції з охорони праці.
7. Відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці.
8. Державне управління охороною праці, державний нагляд і громадський контроль за охороною праці в Україні. Органи державного нагляду за охороною праці, їх основні повноваження і права. Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці.

9. Галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. Положення про організацію системи управління охороною праці в галузі.
10. Структура, основні функції і завдання управління охороною праці в фармацевтичних установах. Основні завдання, функції служби охорони праці. Права і обов'язки працівників служби охорони праці.
11. Громадський контроль за станом охорони праці в фармацевтичних установах. Уповноважені особи з питань охорони праці, їх обов'язки і права.
12. Комісія з питань охорони праці в фармацевтичних установах її основні завдання та права.
13. Виявлення, оцінка та зменшення ризиків небезпечних подій. Облік і аналіз показників охорони праці. Плани локалізації і ліквідації аварійних ситуацій й аварій. Стимулювання охорони праці.
14. Принципи організації та види навчання з питань охорони праці. Навчання з питань охорони праці посадових осіб.
15. Інструктажі з питань охорони праці. Види інструктажів. Порядок проведення інструктажів для працівників. Інструктажі з питань охорони праці для студентів та працівників фармацевтичних установ.
16. Виробниче середовище. Класифікація шкідливих та небезпечних виробничих чинників.
17. Гігієнічні особливості умов праці та стану здоров'я фармацевтів.
18. Основні методи та критерії санітарно-гігієнічного оцінювання умов праці фармацевтичних працівників. Поняття про важкість, напруженість, шкідливість та небезпечність праці.
19. Атестація робочих місць за умовами праці. Мета, основні завдання та зміст атестації. Організація робіт та порядок проведення атестації робочих місць. Карта умов праці.
20. Розслідування та облік нещасних випадків на виробництві. Особливості розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру.
21. Травматизм, гострі та хронічні професійні захворювання і отруєння в фармацевтичній галузі.
22. Заходи профілактики нещасних випадків, травматизму та професійних захворювань фармацевтичних працівників.
23. Колективний та трудовий договори як відображення законодавства з охорони праці. Закон України «Про колективні договори та угоди» та його зміст. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України «Про затвердження форми трудового договору між працівниками і фізичною особою».
24. Укладання трудової угоди за специфікою видів робіт та особливостями функціональних обов'язків. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі. Прийняття на роботу за контрактом.
25. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», його зміст.

26. Заходи щодо зниження фізичного та нервово-психічного перевантаження фармацевтичних працівників. Основні шляхи запобігання виникнення втоми.
27. Раціональна організація робочого місця та меблів для фармацевтичних працівників.
28. Заходи щодо зменшення несприятливої дії фізичних чинників на організм фармацевтичних працівників. Вимоги до мікроклімату, шуму, вібрації, освітлення.
29. Вимоги до відеотерміналів і персональних ЕОМ у фармацевтичних закладах.
30. Заходи щодо зменшення несприятливої дії хімічних чинників на організм фармацевтичних працівників. Шляхи попередження забруднення повітря робочої зони шкідливими хімічними речовинами.
31. Заходи профілактики шкідливого впливу біологічних чинників. Санітарно-гігієнічний та протиепідемічний режим фармацевтичних закладів.
32. Організація обміну повітря в приміщеннях фармацевтичних закладів, вентиляція.
33. Гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці.
34. Охорона праці жінок, неповнолітніх, інвалідів.
35. Медичні огляди фармацевтичних працівників.
36. Вимоги до засобів індивідуального захисту і робочого одягу фармацевтичних працівників.
37. Кольори, знаки безпеки та сигнальна розмітка в фармацевтичних закладах.
38. Загальні вимоги техніки безпеки до технологічного обладнання та технологічних процесів.
39. Безпека під час експлуатації систем під тиском.
40. Електробезпека. Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом. Умови ураження людини електричним струмом. Безпечна експлуатація електроустановок: електрозахисні засоби і заходи.
41. Державний пожежний нагляд. Пожежна профілактика при проектуванні і експлуатації фармацевтичних закладів та обладнання.
42. Показники вибухопожежонебезпечних властивостей матеріалів і речовин. Категорії приміщень за вибухопожежонебезпечністю. Класифікація вибухонебезпечних та пожежонебезпечних приміщень і зон. Вогнестійкість будівельних конструкцій і матеріалів.
43. Основні засоби і заходи забезпечення пожежної безпеки виробничого об'єкту. Пожежна сигналізація. Засоби пожежогасіння.
44. Дії персоналу при виникненні пожежі. Забезпечення безпечної евакуації персоналу. Забезпечення та контроль стану пожежної безпеки на виробничих об'єктах. Навчання фармацевтичних працівників правилам пожежної безпеки.
45. Поняття про предмет «Безпека життєдіяльності», його основні завдання.
46. Аксиома про потенційну небезпеку. Класифікація небезпек.

47. Поняття про ризик та керування ним. Принципи визначення припустимого рівня негативних факторів стосовно здоров'я людини.
48. Принципи і методи забезпечення безпеки життєдіяльності людини.
49. Правове забезпечення безпеки життєдіяльності людини.
50. Людина як біоенергетична система. Фактори, що забезпечують здоров'я людини.
51. Роль функціональних систем організму людини в забезпеченні його безпеки життєдіяльності. Захисні функції організму людини.
52. Роль рецепторів і аналізаторів організму людини в оцінці факторів системи «людина - середовище існування». Закон Вебера-Фехнера.
53. Психологічні фактори, що визначають особисту безпеку людини. Психофізіологічний стан організму.
54. Залежність стану організму людини від зовнішніх подразників. Раціональні режими праці і відпочинку.
55. Поняття про зовнішнє середовище і середовище життєдіяльності людини. Класифікація і характеристики середовища життєдіяльності людини.
56. Класифікація і характеристика негативних факторів зовнішнього середовища людини.
57. Методи і засоби захисту людини від негативних факторів зовнішнього середовища.
58. Особливості стану екологічної безпеки України. Комплексна оцінка ризику впливу антропогенних чинників на безпеку та здоров'я людини.
59. Поняття про здоров'я людини як медико-біологічну та соціальну категорію та його духовний, психічний, фізичний, соціальний аспекти.
60. Поняття про здоров'я і патологію. Поняття про валеологію та санологію, визначення, сутність і предмет їх вивчення.
61. Індивідуальне здоров'я людини, його показники та фактори, що забезпечують стабільність здоров'я. Фактори ризику та групи ризику.
62. Поняття про спосіб життя, його особливості у сучасних умовах. Оздоровлення та загартування організму.
63. Механізм шкідливого впливу на організм людини алкоголю, тютюнопаління і наркотиків як особиста та суспільна небезпека при їх вживанні. Методи боротьби із шкідливими звичками.
64. Вплив харчування на життєдіяльність людини. Вимоги до якості і безпеки харчових продуктів та добавок.
65. Вплив пестицидів, стимуляторів росту та інших хімічних речовин, що застосовуються в сільському господарстві, на здоров'я людини.
66. Генетично модифіковані продукти та їх небезпека для здоров'я людини.
67. Радіонукліди у харчових продуктах. Харчування в умовах радіаційного забруднення.
68. Токсичні речовини у продуктах харчування. Методика зменшення їх кількості у харчових продуктах.